

Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України

**Використання інноваційних педагогічних технологій в
практиці роботи закладів професійної освіти**

Матеріали кращих освітніх практик педагогічних працівників
закладів професійної освіти

Біла Церква 2016 рік

Укладачі: Горлова А.Г., Савичева Т.І., Левіна Р.М.

Використання інноваційних педагогічних технологій в практиці роботи
закладів професійної освіти
Матеріали кращих освітніх практик педагогічних працівників закладів
професійної освіти

Запропоновані кращі педагогічні практики упровадження
інноваційних технологій в навчально – виховний процес закладів
професійної освіти.
Для практичного використання в роботі керівників, педагогічних
працівників закладів професійної освіти.

Біла Церква, БІНПО, 2016 рік

Зміст

Горлова Г.Г.

Інноваційні педагогічні технології, їх класифікація. Вплив інноваційних педагогічних технологій на зростання професійної компетентності педагога

Сінкевич І.О.

Застосування альтернативних технологій у вищій освіті.

Вальдорфська технологія Р.Штайнера

Лозова Г.Г.

Педагогічні технології на основі інтенсифікації діяльності учнів, студентів в практиці роботи навчального закладу.

Л.І.Ткаченко

Інтеграція навчального процесу, як метод активізації пізнавальної діяльності студентів Білоцерківського коледжу фінансів, обліку та аудиту Національної академії статистики, обліку та аудиту

Матвієнко В.М.

Інноваційно – комунікаційні технології у навчанні як чинник якості підготовки

Попович Ю.М.

Коучинг –технологія та її роль у підвищенні компетентності педагогічних працівників

Головко Л.О.

Особистісно – орієнтований підхід як необхідна умова формування мотивації навчальної діяльності студентів.

Панченко Т. Л.

Психолого – педагогічні особливості природовідповідних технологій навчання.

**Інноваційні педагогічні технології, їх класифікація. Вплив
інноваційних педагогічних технологій на зростання професійної
компетентності педагога»**

Горлова Ганна Григорівна,

завідувач відділу сучасних технологій виробництва Білоцерківського
інституту неперервної професійної освіти

У статті розглядається проблема використання технологій у сфері освіти, суть, структура, ознаки і існуючі класифікації технологій навчання, вплив педагогічних технологій навчання та виховання на зростання професійної компетентності педагогічних працівників.

Інтегрування вищої освіти України в європейську освітню структуру, динамізація економіки посилюють необхідність пошуку надійних оригінальних і сучасних способів навчально – виховної діяльності, запровадження таких освітніх технологій, які б забезпечили ефективну підготовку студентської молоді до входження в соціум, формування еліти суспільства.

Поняття «освітня технологія» є новим утворенням у педагогічній науці, але попри свою новизну, воно має свою історію. Основою поняття є слово «технологія», що походить від грецького - мистецтво, майстерність і наука, закон. Тобто технологія - наука про майстерність.

Вивчення літератури з проблеми використання технологій у сфері освіти показує, що тільки за останні роки ХХ століття було створено декілька десятків наукових досліджень (монографій, докторських і кандидатських дисертацій, навчальних і навчально-методичних посібників), які ґрунтовно

розробляють цю тему. Цей факт говорить про те, що предмет дослідження представляє інтерес.

Досвід запровадження педагогічних технологій в навчальний процес має глибоке коріння.

Грецька школа мала технологію спартанського виховання.

Плутарх вважав обов'язковим використання фактів із життя історичних постатей як «ілюстрації» до ідей і правил, які мали прищеплюватися в процесі виховання.

Логічних конструкцій діалогу, як засобу пізнання й виховання послідовно дотримувався Сократ.

Ідея формування благородних характерів як мети виховання визначала технологію досягнення мети Аристотелем.

Видатними явищами світової педагогіки була система освіти Ярослава Мудрого та «Поучення дітям» Володимира Мономаха.

Епохи Середньовіччя, Відродження, Просвітництва пропонують свої варіанти ідей та педагогічних концепцій і запроваджуваних технологій.

Теоретично і практично розробленою системою освіти та концепцією технології виховання стала педагогіка Я. Коменського з його детальним розкриттям не тільки системи поєднання «материнської школи» з «Всезагальним вихованням», а й дидактики як теорії навчання та природо відповідного виховання. Г.Сковорода відроджує сократівські педагогічні традиції формою впливу на слухача.

У педагогіці термін «технологія в освіті» з'явився наприкінці 40-х років ХХ століття в Америці, де педагогічну технологію розглядають як цілісний процес визначення мети, постійне оновлення навчальних планів і програм, навчального матеріалу, оцінювання педагогічних систем в цілому.

Поняття «Технологія навчання» вперше прозвучало на конференції ЮНЕСКО в 1970 році. У доповіді «Вчитися, щоб бути», опублікованому цією організацією, названий термін визначається як рушійна сила модернізації освітнього процесу, а в доповіді «Як учитися» вперше приводиться її визначення.

Технологічність стає домінуючою характеристикою діяльності людини і означає перехід на якісно новий ступінь ефективності, оптимальності, наукоємкості освітнього процесу. Узагальнюючи все вищесказане, можна зробити висновок, що «освітня технологія» – інтегративна модель, що об'єднує в єдину цілу систему мету, зміст, дидактичний комплекс (педагогічні умови, методи, прийоми, засоби, інформаційно – технічне забезпечення) та результат навчально – виховного процесу .{7}

Великий вклад до розробки проблеми технології навчання внесли вітчизняні і російські педагоги В.П. Беспалько, Ю.К. Бабанський, А.О. Вербицький, М.В. Кларін, Н.В. Кузьміна, В.О. Сластенін, П.І. Підласий, С.А. Смирнов, В.І. Загвязінський та інші.

Слід відзначити зарубіжних дослідників, що працювали в цій області, Л. Андерсона, Дж. Блока, Б. Блума, Т. Гилберта, Р. Мейджера і інших.

Одні фахівці розглядають технологію навчання як педагогічну науку, інші вважають що її положення проміжне між наукою і практичною діяльністю. Треті порівнюють технологію з мистецтвом, четверті вважають, що вона лежить в основі проектування навчального процесу. Проте, представники всіх підходів сходяться в тому, що жодне визначення технології не охоплює дане явище повною мірою.

Оскільки в сучасній педагогічній і методичній науці до теперішнього часу не вироблені загальні підходи до єдиного трактування поняття технологій навчання, не існує і однозначно визнаної їх класифікації. Кожен практик вносить в освітній процес щось своє, індивідуальне. Тому серед

технологій виділяють авторські. Проте багато технологій за своєю метою, змістом методами й засобами мають достатньо схожих рис і тому можуть бути об'єднані в кілька узагальнених груп. Питання продовжує викликати інтерес і обговорюється, що викликає певний інтерес до проблеми..

Серед типологій сучасних технологій навчання і виховання цікавою представляється класифікація, запропонована А.Я. Савельєвим.

Автор пропонує класифікувати технології навчання:

- за спрямованістю дії (що особово-розвивають і професійно-орієнтовані і т. д.);
- за цілями навчання (здобуття знань, вироблення навиків і умінь, формування професійних якостей особистості т. д.);
- за предметним середовищем (гуманітарні і соціально-економічні, природничонаукові, технічні, спеціальні дисципліни);
- за технічними засобами, що вживаються (аудіовізуальні, інформаційні, телекомунікаційні і т. д.);
- за організацією навчального процесу (індивідуальні, колективні, змішані). {4},

С.І. Смирнов пропонує свою класифікацію технологій навчання, засновану на засобах навчання, що використовуються, і рівнях реалізації змісту освіти. Відповідно до даної класифікації технології навчання розподіляються на:

- технологію заняття або циклу занять;
- технологію навчання предмету;
- технологію комплексного навчання. {3},

Г.К. Селевко пропонує власний погляд на класифікацію технологій навчання відповідно до сутнісних і інструментальних значущих властивостей і виділяє технології :

- за рівнем вживання: загальнопедагогічні, приватнометодичні

(предметні) і локальні (модульні);

- за науковою концепцією засвоєння: асоціативно-рефлекторні, і розвиваючі;

- за орієнтацією на особистості структури: інформаційні (формування знань, навиків і умінь), операційні (формування способів розумових дій), емоційно-художні і емоційно-етичні, технології саморозвитку, евристичні і прикладні;

- за організаційними формами – класно-урочні і альтернативні, академічні і клубні, індивідуальні і групові, колективний спосіб навчання і диференційоване навчання;

- за пануючим методом: догматичні, роз'яснювально-ілюстративні, діалогічні, ігрові, проблемні, програмоване навчання, розвиваюче навчання, інформаційні і творчі;

- за категорією тих, що навчаються: масова технологія, технологія роботи з важкими та обдарованими {5},

Поряд із згаданими широке застосування у вищій школі отримала класифікація технологій навчання відповідно до дидактичних теорій, на яких вони базуються. Так, наприклад, відповідно до цього критерію, П.І. Образцов пропонує розрізняти технології асоціативно-рефлекторного навчання, поетапного формування розумових дій, проблемного, розвиваючого, програмованого, контекстного і модульного навчання {2},. В.І. Загвязінський виділяє пошуково-дослідницькі технології, критеріально - орієнтовні, імітаційні, авторські. {1},

Сучасна вища освіта спрямована на розвиток і саморозвиток особистості фахівця, здатного не лише обслуговувати соціальні технології, які вже існують, але й виходити за межі нормативної діяльності, здійснювати інноваційні процеси. З цього витікають вимоги до технологій навчання у вищій школі: урахування особистісних якостей студента, оптимальність,

несуперечність дидактичним принципам, спрямованість на активізацію пізнавальної діяльності студентів.

В основі розробки і реалізації технологій навчання у вищій школі лежить проектування високоефективної навчальної діяльності студентів і управлінської діяльності викладача.

Узагальнюючи все вищевикладене, відзначимо, що суть технології навчання полягає в наступному:

- у попередньому проектуванні навчального процесу з подальшою можливістю відтворення цього проекту в педагогічній практиці;
- у цілеутворенні, що передбачає можливість об'єктивного контролю за якістю досягнення поставлених дидактичних цілей;
- у структурній і змістовній цілісності технології навчання, тобто в неможливості внесення змін в один з її компонентів, не зачіпаючи інші;
- у виборі оптимальних методів, форм і засобів навчання;
- в наявності оперативного зворотного зв'язку, що дозволяє проводити коректування процесу навчання;

Таким чином, можна зробити висновок, що технологія навчання є цілісною дидактичною системою, спрямованою на вирішення педагогічних завдань з найбільшою ефективністю і гарантованою якістю. {6}

Кожна нова технологія, що запроваджується у навчальний процес, потребує чималих зусиль, багато часу і засобів для реалізації. Перед викладачами вищих навчальних закладів стоїть завдання розроблення та впровадження таких прийомів і методів навчання, які б ставили за мету активізацію творчого потенціалу студента та стимулювали б його бажання навчатися. При цьому необхідно враховувати, що універсальної технології немає, а тому викладач повинен розробити власний технологічний підхід інноваційного вдосконалення навчального процесу.

Його головними задачами виступають: навчити студента пізнавати, навчатися, самореалізуватися в соціально - професійному просторі. Інноваційна діяльність притаманна більшості творчих педагогів вищих навчальних закладів міста Білої Церкви. Серед них можна виділити три групи:

– педагоги - винахідники, які приходять до нового в результаті власних пошуків;

– педагоги - модернізатори, що вдосконалюють і по - новому використовують елементи досвіду задля позитивного результату;

– педагоги - майстри, які швидко сприймають і досконало використовують як традиційні, так і нові підходи до організації навчально – виховного процесу у навчальному закладі.

Участь педагогічних колективів вищих навчальних закладів в інноваційній діяльності позитивно впливає на зростання їх професійної компетентності. Формується стабільний інтерес, до актуальних проблем психолого – педагогічної науки, передового досвіду, збільшується кількість науково – педагогічних працівників, які ведуть науково – дослідницьку діяльність, друкуються у фахових виданнях, беруть участь у теоретичних і науково – практичних конференціях, педагогічних читаннях.

Педагоги, які запроваджують інноваційні технології глибше усвідомлюють і осмислюють, ті завдання, які висуває суспільство перед вищим навчальним закладом на сучасному етапі, удосконалюють рівень професійних знань з теорії і методики викладання предмета. Одночасно підвищується рівень загальної і педагогічної культури праці, що проявляється в умінні планувати свою роботу, раціонально використовувати час, організовувати роботу студентів.

Класифікація та впровадження інноваційних технологій навчання і виховання, нових методів і форм викладання, допоможе широкому колу

науково-педагогічних працівників зробити навчально - виховний процес у вищому навчальному закладі ефективним та стимулюючим творчі ресурси та інтелектуальні здібності сучасної студентської молоді.

Література

1. Загвязинский В. И. Теория обучения : Современная интерпретация: Учеб. пособие. / В. И. Загвязинский – М. : Издательский центр «Академия», 2001. – 192 с.
2. Образцов П.И. Информационно-технологическое обеспечение учебного процесса в вузе // Высшее образование в России. 2001, №6.
3. Смирнов С. И. Технологии в образовании / С. И. Смирнов // Высшее образование в России. 1999, № 1.
4. Савельев А.Я. Технологии обучения и их роль в реформе высшего образования / А.Я. Савельев // Высшее образование в России. 1998, № 2. - С. 36.
5. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии: Учебное пособие. / Г.К. Селевко – М., 1998. – 256 с.
6. Педагогічні технології: Навчальний посібн./О.С.Падалка, А.С.Нісімчук, І.О.Смолюк .-К., Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1995.
7. Перспективні освітні технології. Науково – методичний посібник /За загальною ред. Г.С.Сазоненко , -Київ, 2000, вид. «Гопак», 600с.

Класифікація педагогічних технологій

Додаток 1

1. Педагогічні технології на основі особистісної орієнтації педагогічного процесу.

- 1.1. Гуманно-особистісна технологія Ш.Амонашвілі.
- 1.2. Система Є.Ільїна: викладання літератури як предмета, що формує людину.
- 1.3. Авторська школа самовизначення (А.Тубельський).
- 1.4. Адаптивна система навчання (А.Границька).
- 1.5. АЗІМУТ — особистісно зорієнтована технологія гнучкої диференціації освітнього процесу:

А — альтернативність,

З — зацікавленість,

І — ініціативність,

М — мотивація,

У — усвідомленість,

Т — творчість.

2. Педагогічні технології на основі активізації інтенсифікації діяльності учнів.

- 2.1. Технологія розвивальних ігор (Б.Нікітін).
- 2.2. Проблемне навчання.
- 2.3. Технологія комунікативного навчання іншомовної культури (Є.Пассов).
- 2.4. Технологія інтенсифікації навчання на основі схемних та знакових моделей навчального матеріалу (В.Шаталов).
- 2.5. Навчання англійської мови з використанням зорових опор.

3. Педагогічні технології на основі ефективності управління та організації навчального процесу.

- 3.1. Технологія С.Лисенкової: перспективно-випереджальне навчання з використанням опорних схем під час коментованого управління.

3.2. Технології рівневої диференціації:

а) внутрішньокласна (внутрішньопродметна) диференціація (М.Гузик);

б) змішана диференціація (модель зведених груп);

в) рівнева диференціація навчання на основі обов'язкових результатів (В.Фірсов); :

г) культуровиховна технологія диференційованого навчання за інтересами дітей (І.Закатова);

д) диференційоване навчання молодших школярів за С.Логачевською;

е) технологія повного засвоєння;

ж) рейтингова технологія навчання.

3.3. Технологія індивідуалізації навчання (Інге Унт, А.Границька, В.Шадриков).

3.4. Технологія програмованого навчання (за В.Беспалько).

3.5. Інтерактивні технології в навчанні гуманітарних дисциплін (Є.Пометун, Т.Ремех).

3.6. Дебати як різновид діалогового навчання (І.Пескар).

3.7. Колективний спосіб навчання (КСН) (А.Ривін, В.Дьяченко).

3.8. Семестрово-залікова форма організації навчально-виховного процесу (С.Подмазін).

3.9. Педагогічна технологія на основі системи ефективних уроків (А.Окунєв).

3.10. Поліекранна технологія навчання.

4. Педагогічні технології на основі дидактичного удосконалення і реконструювання матеріалу.

4.1. «Екологія й діалектика» (Л.Тарасов).

4.2. «Діалог культур» (В.Біблер, С.Курганов).

4.3. Укрупнення дидактичних одиниць — УДО (П.Ерднієв).

4.4. Реалізація теорії поетапного формування розумових дій (М.Волович).

4.5. «Перші кроки», «Крок за кроком» — міжнародна програма.

5. Окремі предметні педагогічні технології.

5.1. Технологія раннього й інтенсивного навчання грамоти (М.Зайцев).

5.2. Навчання математики:

а) розв'язування задач (Р.Хазанкін);

-
- б) на основі вертикального навчання (Р.Хазанкін);
 - в) з оптимальним поєднанням фронтальної, індивідуальної та групової форм організації на уроках;
 - г) з використанням ПЕОМ;
 - д) з використанням творчих самостійних робіт (Трістан);
 - е) за технологією рівневої диференціації (А.Капіносов);
 - є) за технологією І.Кушнір.

5.3. Навчання фізики:

- а) Система поетапного навчання фізики (М.Палтишев);
- б) за варіативною технологією (Б.Дегтярьов);
- в) за технологією «Занурення» (М.Щетинін);
- г) з використанням опорних конспектів В.Шаталова;
- д) з використанням опорних таблиць (Є.Копейка);
- е) технологія поелементного розв'язання задач з фізики (В.Шейман).

5.4. Дошкільне виховання:

- а) за М.Єфименко;
- б) за Б.Нікітіним;
- в) «Природне виховання» за Л.Блудовою;
- г) за програмою «Чарівні фарби і чарівні пальчики» (Є.Белкіна);
- д) за С.Русовою.

5.5. Методика колективних творчих справ (КТС) (І.Іванов).

5.6. Навчання іноземних мов:

- а) проблемне навчання іноземних мов.
- б) вивчення французької мови за підручником «Без границ» (рос. мов.);
- в) вивчення французької мови за підручником «Синяя птица» (рос. мов.);
- г) вивчення французької мови за підручником «Трамполин» (рос. мов.).

5.7. Викладання основ інформатики та обчислювальної техніки.

- а) за І.Жалдак, Н.Морзе, Г.Науменко;
- б) за В.Кайміном.
- в) за А.Кушніренко.

5.8. Навчання історії:

- а) школи «Анналов» (ИОША);
- б) за модульною технологією;
- в) за технологією Ю.Троїцького;
- г) «Уроки історії — уроки життя» (за Т.Гончаровою);
- д) «Я і Світ» (2—4 кл., С.Пометун, Г.Фреймам).

5.9. Навчання хімії:

- а) за комбінованою системою (М.Гузик);

б) за А.Резнік;

в) різнорівневе вивчення хімії з використанням хімічного експерименту напівмікрометодом (С.Сосновська).

5.10. Навчання музики:

а) за болгарською «Столбицею» (Б.Трічков);

б) за системою Д.Кабалєвського.

5.11. Комбінована система організації навчально-виховного процесу під час вивчення біології (М.Гузик).

5.12. Збільшене структурування навчального матеріалу під час вивчення української і російської мов.

5.13. Вивчення світової літератури з інтеграцією суміжних предметів і видів мистецтв (на основі моделі освіти «Диалектика й зкологія» (рос. мовою) Л.Тарасов і В.Ільченко).

5.14. Комп'ютерний навчальний курс «Українська мова. Синтаксис. Пунктуація».

5.15. Навчання молодших школярів побудови зв'язних висловлювань за методикою Л.Варзацької.

5.16. Трудове виховання за І.Волковим.

5.17. Технологія трудового виховання в сучасній школі за А.Макаренком.

5.18. «Урок + театр» (С.Стеценко).

5.19. Викладання курсу «Практичне право» з використанням інтерактивних технологій навчання (Є.Пошетун, Т.Ремех).

6. Альтернативні технології.

6.1. Вальдорфська технологія (Р.Штайнер).

6.2. Технологія вільної праці (С.Френе).

6.3. Технологія ймовірнісної освіти (А.Лобок).

6.4. Технологія майстерень.

7. Природовідповідні технології.

7.1. Природовідповідне виховання грамотності (А.Кушнір).

7.2. Технологія саморозвитку (Монтессорі).

7.3. «Родинно-побутове виховання учнів».

7.4. «Довкілля».

8. Технології розвивального навчання.

8.1. Система розвивального навчання Л.Занкова.

8.2. Технологія розвивального навчання Д.Зльконіна-В.Давидова.

8.3. Системи розвивального навчання з напрямом на розвиток творчих рис

особистості (І.Волков, Г.Альтшуллер, І.Іванов).

8.4. Модульно-розвивальне навчання.

8.5. Особистісно зорієнтоване розвивальне навчання (І.Якиманська).

8.6. Технологія саморозвивального навчання (Г.Селевко).

9. Педагогічні технології авторських шкіл.

9.1. Школа адаптаційної педагогіки, (С.Ямбург, Б.Бройде).

9.2. Педагогічна система сахновської школи Черкаської області (А.Захаренко).

9.3. Педагогічна технологія Саксаганського ліцею.

9.4. Українська національна школа-батьківщина (П.Кононенко).

9.5. Управління навчально-виховним процесом у школі В.Сухомлинського.

9.6. Управління навчально-виховним процесом з механізмом диференційованого навчання

Застосування альтернативних технологій у вищій освіті.

Вальдорфська технологія Р.Штайнера »

Сінкевич Ірина Олександрівна

заступник директора ДПТНЗ «Білоцерківський професійний ліцей».

У статті розкриваються основні аспекти Вальдорфської технології Р.Штайнера. Аналізується теоретичне та практичне значення технології, розглядаються шляхи впровадження альтернативної технології навчання у системі вищої освіти.

Практичне значення розв'язання проблеми формування майбутніх спеціалістів вищих навчальних закладів залежить не просто від хороших викладачів, а викладачів, які володіють сучасними технологіями, викладачів-майстрів. Створення альтернативних типів ВНЗ, визнання за кожним ВНЗ права мати свій неповторний образ, працювати за авторськими програмами потребують викладачів з інноваційним мисленням, здатних усвідомлено взяти на себе відповідальність як за організм іншої людини, що постійно розвивається, так і ВНЗ як системи, що теж перебуває у розвитку.

Складність і неоднозначність змін, що відбуваються у нашому суспільстві, ставлять педагога перед необхідністю ціннісного самовизначення, вимагають від нього реалізації гуманістичних принципів у педагогічній діяльності, підвищення рівня його загально-педагогічної діяльності та професійної культури. Все це можна досягти використовуючи в навчально-виховному процесі альтернативних педагогічних технологій.

Технологічна грамотність викладачів дає змогу глибше усвідомлювати своє істинне покликання, реальніше оцінити потенційні можливості, глянути на педагогічний процес із позицій його кінцевого результату.

Володіння педагогічною технологією відображає тактику реалізації освітніх технологій і будується на знанні закономірностей функціонування системи "педагог - середовище - студент" у визначених умовах навчання (індивідуального, групового, колективного, масового тощо), їй притаманні загальні риси і закономірності реалізації навчально-виховного процесу незалежно від конкретного навчального предмета.

Я хочу поділитися з Вами думками щодо використання у нашому коледжі елементів Вальдорфської педагогіки, що є однією з різновидів втілення ідей "вільного виховання" і "гуманістичної педагогіки". Вона може бути схарактеризована як система самопізнання і саморозвитку індивідуальності за умови партнерства з викладачем, у двоєдності чуттєвого і надчуттєвого досвіду духу, душі і тіла.

Штайнер Рудольф (1861-1925) - німецький філософ і педагог, автор системи шкільної освіти, що отримала назву вальдорфської від назви місцевої фабрики "Вальдорф-Асторія", при якій була організована школа. За характером змісту: навчання + виховання, релігійна, загальноосвітня, гуманістична, має на меті сформувати цілісну особистість і прагне до максимальної реалізації можливостей вихованців.

Спрямування Вальдорфської педагогіки відноситься до особистісно - орієнтованих технологій.

В основі цієї педагогіки лежить найцікавіше антропософське вчення про індивідуальність людини, основні компоненти якої є тіло, душа і дух.

Р. Штайнер писав про чотири могутніх галузі цивілізації - пізнання, мистецтво, релігію і моральність, які можуть гармонійно поєднуватися в одному корені - людському "Я". Це "Я" виступає у трьох головних функціях

людської душі - волі, почуттях та мисленні, які знаходяться у стані неперервного руху. Метою вальдорфської школи є глибинне вивчення природи дитини, розвиток її прихованих здібностей шляхом поєднання з навколишнім світом, дають повну середню освіту (12 років навчання; для вступників до університетів є 13-й - абітурієнтський клас).

Головне завдання викладача вальдорфської школи - допомогти студенту в духовно-душевному самовизначенні, створити максимальні умови для розвитку та закріплення й індивідуальності, що, безумовно, реалізується в індивідуальному підході до організації навчального процесу.

При індивідуальній роботі кожен студент працює самостійно, темп його роботи визначається ступенем цілеспрямованості, розвитку інтересів, нахилів.

Темп роботи залежить також від навчальних можливостей, підготовленості. Індивідуальній навчальній діяльності не властива пряма взаємодія студентів між собою, а контакти з викладачем обмежені та нетривалі. В індивідуальній навчальній роботі діяльність слабких студентів приречена на невдачу, тому в них є прогалини в знаннях, недостатня сформованість умінь і навичок навчальної самостійної роботи. Всі недоліки фронтальної та індивідуальної діяльності вдало компенсує продумана групова робота.

Традиційно у ВНЗ така задача ніколи не висувалась, бо головним вважалось "уміння організувати себе і своє робоче місце". Тому формування здібності навчити самого себе, а значить - змінити себе в бік покращення (розвитку, подолання лінощів, своєї обмеженості) вже є новаторським, творчим підходом до студента, як до суб'єкта навчально-виховного процесу. Не менш важливим для цього є такий засіб, як рефлексія, за допомогою якої студент встановлює та розширює межі свого пізнання. Він допомагає виявляти мету та засоби її наближення, виконання.

У теорії і практиці роботи ВНЗ сьогодні існує безліч варіантів навчально-виховного процесу. Кожен автор і виконавець вносить у

педагогічний процес щось своє, індивідуальне, у зв'язку з чим говорять, що кожна конкретна технологія є авторською.

В принципі не існує таких монотехнологій, що використовували б тільки один який-небудь єдиний фактор, метод, принцип - педагогічна технологія завжди комплексна. Однак, своїм акцентом на ту чи іншу сторону процесу навчання технологія стає характерною й одержує від цього свою назву.

Принципово важливою стороною в педагогічній технології є позиція студента в освітньому процесі, відношення до нього з боку викладача. Тут виділяється декілька типів технологій:

- а) авторитарні технології, що відрізняються твердою організацією заняття, придушенням ініціативи і самостійності тих, хто навчається, застосуванням вимог і примусу;
- б) високим ступенем неухважності до особистості студента відрізняються дидакто-центричні технології, у яких також панують суб'єкт-об'єктні відношення педагога й студента, пріоритет навчання над вихованням;
- в) особистісно-орієнтовані технології ставлять у центр усієї вузівської освітньої системи особистість студента, забезпечення зручних, безконфліктних і безпечних умов його навчання, розвитку, реалізації його природних потенціалів. Особистість студента в цій технології не просто суб'єкт, а суб'єкт пріоритетний, вона є метою освітньої системи, а не засобом досягнення якоїсь іншої мети (що має місце в авторитарних і дидакто-центричних технологіях). Такі технології називають ще антропоцентричними.

Таким чином, особистісно-орієнтовані технології характеризуються антропоцентричністю, гуманістичною і психотерапевтичною спрямованістю і мають на меті різнобічний, вільний і творчий розвиток особистості студента.

У Р. Штайнера немає методик. Якщо викладач сам не привів себе до порядку, якщо не знає, як підійти до дитини і що їй казати, то ніякі методики

не допоможуть. *Вальдорфський педагог - це ерудит, автор і тонкий психолог.*

Дослідники цієї педагогіки виділяють особливості методики, в основі якої є:

- *Педагогіка відносин, а не вимог.*
- *Метод занурення, "епохальна" методика.*
- *Навчання без підручників, без жорстких програм (дидактичні матеріали, додаткова література).*
- *Індивідуалізація (облік просування особистості в розвитку).*
- *Відсутність поділу на аудиторну і позааудиторну роботу.*
- *Студент підводиться до відкриття особистісної значущості ЗУН і на цій основі мотиваційної освоює зміст предметів (областей).*
- *Колективне пізнавальне - творчість на заняттях.*
- *Навчання самостійності, самоконтролю.*
- *Багато ігри (навчання має приносити радість).*
- *Заперечення позначки.*

Позиція студента.

- *Студент у центрі педагогічної системи.*
- *Право вибору всього: від форми уроку до його плану.*
- *Право студента на помилки.*
- *Свобода вибору.*
- *Право на вільний творчий пошук.*
- *Відносини відповідальної залежності з колективом.*

На основі визначених критеріїв даної методики викладачі нашого коледжу з таких позицій будують свої навчальні заняття з студентами як: *педагогіка співпраці, а не вимог, грамотний, цікавий підбір дидактичного матеріали, додаткової літератури, інших джерел, врахування індивідуальних особливостей студентів, обов'язкова допомога, студенту, організація групової роботи, розкривається особистісна значущість його*

ЗУН, розвиток творчості на заняттях, навчання самостійності, уміння контролювати свої знання.

В основі цільових орієнтацій даної технології - виховання, яке покликане сформувати цілісну особистість, що прагне до максимальної реалізації своїх можливостей (самореалізація, самоактуалізація); відкрити для сприйняття нового досвіду; здатну на усвідомлений і відповідальний вибір у різноманітних життєвих ситуаціях, а також розвиток самовизначення, індивідуальної відповідальності за свої дії. Це все, безумовно, відбивається у структурі проведення заняття (лекційного чи семінарського).

Тому ми дійшли висновку, що все те, чим володіють викладачі, що лежить в основі їхньої роботи, слід узагальнити на педагогічній раді з проблеми: "Система гуманістичного навчання і виховання у коледжі як орієнтація учасників освітньої діяльності на самоорганізацію та розвиток студента" (доповідь заступника директора з виховної роботи Бублика А.О., 2011 рік).

На педраді розглядалися питання: забезпечення та узгодженість організації ефективного управління, що сприяють розвитку самовизначення, індивідуальної відповідальності та в успішному оволодінні обраною спеціальністю на основі впровадження системи гуманістичного навчання та виховання та *педагогіки*, які відносяться до особистісно-орієнтованих технологій.

Викладачами коледжу на основі педагогіки особистісно-орієнтованих технологій створений збірник *"Особистісно-орієнтоване навчання в умовах професійної підготовки майбутніх фахівців"*, в якому зібрані матеріали з досвіду роботи щодо особистісно-орієнтованого професійного навчання.

Навчальний процес, побудований на основі нетрадиційних освітніх ідей, дає змогу на більш глибокій основі забезпечити формування та розвиток студента як індивідуальності. Де має обов'язково враховуватися:

- Виховання попереду навчання.
- Не впливати, як викладач, а паралельно співпрацювати: викладач - студент.
- Студент - не об'єкт виховання, а його учасник.
- Навчання рівних - рівними.
- Партнерські стосунки, адже освіта - це бізнес, в якому кожен може отримати початковий капітал - професію. І все частіше викладач говорить зі студентом не як з дитиною, а як з рівноправним партнером, що визначив свою мету й твердо йде до неї.
- Поважне ставлення один до одного. Головне в роботі викладача - дружба, взаєморозуміння і взаємоповага.
- Всі студенти потребують любові, тепла. І перше, на що потрібно звернути увагу - завоювання їхньої довіри.

За визначенням ЮНЕСКО, педагогічна технологія - це системний метод створення, застосування і визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів і їх взаємодії, що своїм завданням вважає оптимізацію форм освіти. І в даний час, які б технології навчання не використовував викладач, - це шлях засвоєння конкретного навчального матеріалу, перенесення акценту із масових педагогічних явищ на особистість студента, вивчення можливостей і обставин його індивідуального розвитку, умов саморозкриття і самореалізації не тільки в умовах студентського життя, але й в подальшій долі.

Література:

Гебель В., Глеклер Н. Ребенок. От младенчества к совершеннолетию: Пер. с нем. - М.: Знаниа, 1996.

Ионова Е.Н. Вальдорфская педагогика: теоретико-методологические аспекты. - Харьков: Бизнес-информ, 1997.

Философский энциклопедический словарь - М.: Сов. энциклопедия, 1983.

Штайнер Р. Антропология и педагогика: Пер. с нем. - М.: Парсифаль, 1997.

Штайнер Р. Вопрос воспитания как социальный вопрос. - Калуга: Духовное познание, 1992.

Штайнер Р. Мистерии древности и христианство. - М.: Духовное знание, 1990.

Штайнер Р. Теософия. Введение в сверхчувственное познание мира и назначение человека. - Ереван, 1991.

Штайнер Р. Путь к самопознанию человека. Порог духовного мира. - Ереван, 1991.

Эзотеризм: Энциклопедия / Сост. и гл. ред. А. Грицанов. - Минск, 2002.

Джерело: щомісячний науково педагогічний журнал "Рідна школа", №7 (918), липень 2006

Інтеграція навчального процесу, як метод активізації пізнавальної діяльності студентів Білоцерківського коледжу фінансів, обліку та аудиту Національної академії статистики, обліку та аудиту

Заступник директора з навчально – методичної роботи

Білоцерківського коледжу ФОА НАСОО

Л.І. Ткаченко

У зв'язку, з глибокими соціальними й економічними перетвореннями у суспільстві сучасний ринок праці України висуває до фахівців такі вимоги, як гнучкість мислення, розуміння суті економічних процесів, вміння самостійно виявляти й вирішувати проблеми, швидко орієнтуватися у виробничих ситуаціях та приймати рішення.

Це ставить перед освітою завдання формувати у майбутніх фахівців вміння самостійно навчатися, нестандартно мислити, займати активну життєву позицію, здатність бути відкритими для толерантного сприйняття різних точок зору.

Актуальність теми пояснюється тим, що професійне становлення майбутніх фахівців повинно бути націлене на активізацію розвитку професійних якостей особистості, формування потреби в постійному пошуку

й професійному самовдосконаленні, розумінні сенсу та значення знань, а не тільки на їх накопичення.

Пошук шляхів удосконалення навчально-виховного процесу, їх поширення, практичне використання є головною вимогою щодо забезпечення потреби держави у висококваліфікованих фахівцях.

Метою статті є розкриття проблеми впровадження інтегрованого підходу у процесі вивчення фахових дисциплін майбутніми бухгалтерами та фінансистами у ВНЗ I-II рівня акредитації.

Науково-методична робота педагогів Білоцерківського коледжу фінансів, обліку та аудиту Національної академії статистики, обліку та аудиту (ВНЗ II рівня акредитації) – це цілісна система взаємопов'язаних дій, які забезпечують безперервний розвиток творчої особистості педагога, формування єдиного колективу педагогів-дослідників, а в кінцевому результаті – підвищення креативного освітнього рівня навчального закладу

Необхідною умовою функціонування креативного навчального закладу виступає перехід від методичної до науково-методичної роботи педагогів.

Науково-методична діяльність Білоцерківського коледжу ФОАНАСОА базується на принципах:

- науково-методичної самостійності;
- органічного взаємозв'язку науково-методичної діяльності педагогів і науково-дослідницької діяльності студентів;
- визначення близької і віддаленої перспективи у процесі самовдосконалення педагога – дослідника.

Вихідними положеннями науково-методичної роботи Білоцерківського коледжу є.

1. Коледж – це відкрита система для інноваційних технологій та передового педагогічного досвіду, що адаптуються відповідно до мети і завдань навчального закладу.

2. Включення педагогів коледжу в інтенсивну багатофункціональну науково-методичну діяльність нерозривно пов'язане з процесом формування творчої особистості педагога, розвитком його професійної діяльності, а також ефективності навчально-виховного процесу.

3. Розвиток педагогічної діяльності викладача та коледжу, в цілому, можливий лише за умов дослідницького підходу до розгляду ключових завдань педагогіки і освіти, відповідно, аналіз різних аспектів навчально-виховного процесу, узагальнення результатів педагогічної діяльності здійснюється на засадах досліджень, які проводяться.

4. Педагогічне дослідження є не виключною прерогативою вчених, а основою практичної педагогічної діяльності кожного викладача.

5. Педагог коледжу – це особистість, яка безперервно розвивається і вдосконалюється, самостійно визначає цілі, засоби їх досягнення, реалізації, контролює відповідність їм отриманих результатів.

«Освіта протягом життя» – основне гасло кожного педагога коледжу.

Головною метою науково-методичної роботи Білоцерківського коледжу ФОНАСОА є ефективний розвиток усіх напрямків і суб'єктів педагогічної діяльності навчального закладу в інноваційному режимі.

Для досягнення мети, завдання, умовно, поділені на три групи:

I група – завдання інноваційного розвитку;

II група – завдання становлення науково-педагогічного колективу педагогів – дослідників;

III група – завдання розвитку індивідуальної педагогічної діяльності і творчої особистості педагогів.

До першої групи завдань належать такі:

- здійснення програмно-цільового управління педагогічною діяльністю;
- організація пошуку, розробки і апробації нового змісту освіти і виховання студентів, методів і форм його реалізації;
- концентрація інтелектуальних зусиль на основних напрямках наукового пошуку.

Другу групу завдань складають:

- організація колективної інноваційної діяльності педагогів;
- визначення ціннісних орієнтацій педагогічного колективу;
- створення позитивного емоційно-психологічного клімату, особистих взаємостосунків та соціально-психологічних умов;
- формування кадрового складу.

Третя група охоплює такі завдання:

- одночасне і поступове формування «педагога-методиста», «педагога-дослідника»;
- збагачення діяльності педагогів коледжу новими прогресивними та сучасними методами і засобами навчання;
- розвиток особистості і професійних якостей педагогів, що необхідні для їх соціально-педагогічної творчості та особистого вдосконалення;
- формування інтересу і позитивного ставлення до дослідницької та інноваційної діяльності;
- вдосконалення навичок самоосвітньої роботи;
- формування та науково-теоретичне обґрунтування індивідуальної системи роботи.

Науково-методична робота Білоцерківського коледжу ФОАНАСОА здійснюється за напрямками, які умовно названі:

- підвищення педагогічної майстерності;
- науково-дослідницька діяльність педагогів;
- підвищення управлінської культури педагогів.

Перший напрямок включає в себе наступні компоненти:

- науково-практичні семінари «Сучасні педагогічні технології»;
- науково-методичні педагогічні ради;
- взаємовідвідування уроків та інших форм навчальної діяльності (вибіркове і тематичне);
- атестація педагогів;

Основні педагогічні критерії, що характеризують науково-дослідницьку роботу педагогів коледжу.

1. Якісно інший, у порівнянні, з традиційними підходами зміст науково-методичної роботи – новітня інформація з педагогіки, психології, загальної дидактики, психофізіології, яка забезпечує розширення уявлень про інтенсивний розвиток освіти, інтердисциплінарного підходу до змісту навчання і виховання, вірного розуміння змісту навчання студентів.
2. Творча, інтерактивна сфера, в якій здійснюється навчання педагогів коледжу (вільні дискусії, рольові й ділові ігри, практичні роботи по оволодінню методиками діагностики розвитку, тощо).
3. Співпраця з вченими різних інститутів, особливо в період виконання науково-дослідної роботи. (Навчання в аспірантурі, докторантурі, курси підвищення кваліфікації, авторські курси, написання статей, стажування, тощо).
4. Захист науково-дослідних робіт, теоретичні виступи викладачів, які розкривають зміни в практиці; ознайомлення своїх колег з отриманими результатами. (Засідання кафедр, педагогічної ради).
5. Облік об'єктивних потреб коледжу і даних науки.

Зміст науково-методичної роботи Білоцерківського коледжу в напрямку підвищення управлінської культури педагогів включає: програмування педагогами індивідуальної науково-педагогічної діяльності, створення системи управління навчально-дослідною роботою студентів в урочній та позаурочній діяльності, періодичне керівництво творчими групами педагогів з вирішення актуальних проблем освіти.

Якість підготовки фахівців у системі вищих закладів освіти значною мірою залежить від організації навчального процесу, яка визначає, зокрема, активність навчальної діяльності студентів, а в подальшому – їх спроможність підтримувати належний рівень фахової компетентності, швидко адаптуватися до постійних змін у соціально-економічному середовищі [2, с.18].

Обсяг інформації з економічних дисциплін стрімко змінюється, як за кількістю, так і за насиченістю. В умовах збільшення обсягу знань, що необхідно засвоїти у процесі професійної підготовки конкурентоспроможного фахівця, зростає роль методологічної основи для оволодіння цими знаннями та їх систематизації, виникає необхідність організації навчально-пізнавальної діяльності студентів із застосуванням нових підходів та технологій навчання.

Системні знання, необхідні для вироблення цілісного, проблемного мислення фахівця можуть бути отримані лише на основі інтегрованого підходу до вивчення фахових дисциплін.

Інтеграційні процеси на сьогодні визнаються однією з основних закономірностей розвитку педагогічної науки і практики.

Як вважає С.Ф. Клепко, надаючи студентам тільки диференційовані знання, освіта не повною мірою виконає своє основне призначення: забезпечити успішну адаптацію молодих людей у суспільстві, підготувати конкурентоздатного фахівця [3, с. 99].

Інтеграції, як внутрішній особливості навчального процесу в рамках існуючих організаційних форм, приділяли увагу багато дослідників, зокрема, М.Н. Берулава, А.П. Беляєва, С.У. Гончаренко, Л.В. Дольнікова, В.І. Загвязинський, С. Ф.Клепко, Я.М. Кміт, І.М. Козловська, А.В. Литвин, Ю.І. Мальований, Мариновська О., М.І. Махмутов, Н.Г. Ничкало, В.Д. Семенов, Я.М. Собко, О.В. Чалий, Т.Д. Якимович, І.П.Яковлєв та ін.

Російська дослідниця Н. Светловська висловлює думку, що на рівні методичного поліфункціонування «інтеграція – це творення нового цілого на основі виявлених однотипних елементів і частин у кількох раніше розрізнених одиницях, а потім, пристосування цих елементів і частин та їх об'єднання в неіснуючий раніше моноліт особливої якості»[6, с. 58].

Як зазначає педагог О. Мариновська, інтеграція виражає загальну ідею цілісного навчального змісту як засобу особистісного розвитку того, хто навчається. Вона розглядає інтеграцію як мету навчання, що полягає в творенні цілісного уявлення студента про навколишню дійсність, як засіб навчання, покликаний знайти спільну платформу для зближення диференційованих знань та отримання нових на стику традиційних[5, с. 134].

Інтеграційні зв'язки, на нашу думку, відіграють важливу роль у навчальному процесі, сприяють реалізації принципу науковості, формують цілісні практичні вміння й навички, забезпечують єдність знань, їх системність, що є основою підготовки спеціалістів у вищих навчальних закладах.

Інтегроване навчання, як ніяке інше, закладає нові умови діяльності викладачів та студентів, є діючою моделлю активізації інтелектуальної діяльності та розвиваючих прийомів навчання. Інтеграція зобов'язує до використання різноманітних форм викладання, що має великий вплив на ефективність сприйняття студентами навчального матеріалу, вона стає для всіх її учасників – викладачів, студентів, батьків, адміністрації – школою співпраці та взаємодії, що допомагає разом просуватися до спільної мети.

Сучасна педагогічна наука вважає інтеграцію одним з головних дидактичних принципів [1, с. 122].

Суть інтегрованого навчання полягає в тому, що це така будова навчального курсу, в якому:

- окремі розділи тісно поєднані;
- можливості такого поєднання використовують максимально.

Слід пам'ятати, що інтеграція – це не поєднання, а взаємопроникнення двох або більше предметів. Це не просто поєднання частин, а об'єднання їх у єдине ціле на основі спільного підходу. Інтегрований урок (від лат. integer - повний, цілісний), тобто органічне поєднання в уроці відомостей інших навчальних предметів навколо однієї теми, що сприяє інформаційному

збагаченню сприйняття, мислення і почуттів учнів за рахунок залучення цікавого матеріалу, що також дає змогу з різних сторін пізнати якість явища, поняття, досягти цілісності знань.

Метою інтегрованого навчання є:

- формування в студентів цілісного уявлення про навколишній світ, системи знань і вмінь;
- досягнення якісної, конкурентоздатної освіти;
- створення оптимальних умов для розвитку мислення студентів в процесі вивчення дисциплін гуманітарного циклу та циклу професійної підготовки;
- активізація пізнавальної діяльності студентів на заняттях;
- ефективна реалізація розвиваюче - виховних функцій навчання.

Переваги інтегрованого навчання:

- інтеграція поживляє навчальний процес;
- економить навчальний час;
- позбавляє від перевтоми.

Застосування в навчальному процесі інтегрованих технологій та інтерактивних форм і методів навчання сприяє формуванню навичок і вмінь студентів, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва, активної взаємодії студентів та викладачів.

В Білоцерківському коледжі ФОАНАСОА використовуються такі форми інтегрованого навчання:

- семінари, лекції, лабораторні заняття, факультативи, заліки,
- конференції, екскурсії, практичні заняття та ін.

Для активації пізнавальної діяльності в коледжі, викладачами впроваджуються наступні методи активізації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх бухгалтерів та фінансистів, при вивченні ними фахових дисциплін:

проблемні лекції, лекції – бесіди, ділові ігри, семінари-дискусії, аналіз виробничих та управлінських ситуацій, виконання комплексної практичної роботи з фахових дисциплін).

Використання зазначених методів спрямоване на вирішення наступних завдань:

- засвоєння фахових знань, вироблення навичок та формування вмінь при визначальній орієнтації навчального процесу на виконання практичних завдань;
- системне засвоєння знань з фахових дисциплін та формування навичок і вмінь застосовувати інтегровані знання в комплексі при вирішенні виробничих та управлінських ситуацій;
- використання розвиваючих можливостей занять на інтегрованій основі з врахуванням особистого досвіду кожного студента;
- активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів через мотивацію;
- створення емоційно-позитивного діалогічного спілкування студента й викладача в процесі їх активної взаємодії.

Новими організаційними формами навчання є інтегровані уроки (бінарні уроки), комплексні семінари.

В Білоцерківському коледжі фінансів, обліку та аудиту Національної академії статистики, обліку та аудиту практикується проведення бінарних уроків (від лат. *binaries* – подвійний) – тобто такий різновид інтегрованого уроку, що органічно поєднує вивчення двох дисциплін, наприклад, «Інформатики» та «Фінансового обліку».

На інтегрованих уроках формуються наступні компетенції:

- ціннісно-сміслові (розуміння мети уроку, важливості вивчення теми);
- загальнокультурні (культура мовлення, почуття патріотизму, історичні дані про рідне місто);

- інформаційні (робота з комп'ютером, вміння самостійно підбирати необхідний матеріал);
- комунікативні (вміння працювати в групах, вислуховувати, спілкуватися, лояльно відноситися до людей з іншою точкою зору).

Інтегровані уроки бувають цілісні і фрагментарні. Але, частіше проводяться фрагментарні інтегровані уроки.

Професійна діяльність бухгалтерів та фінансистів, у сучасних умовах господарської діяльності підприємств, не зводиться тільки до проведення облікової роботи та фінансового аналізу.

Бухгалтер, фінансист має бути аналітиком, здатним не тільки констатувати факти, а й здійснювати прогноз, формулювати висновки, пропозиції, для вирішення економічних й управлінських проблем.

Як показує аналіз власної педагогічної діяльності, у процесі вивчення майбутніми бухгалтерами та фінансистами фахових дисциплін («Економіка підприємства», «Фінанси» «Фінансовий облік», «Економічний аналіз», «Аудит», Економічна інформатика») виникає ряд проблем, пов'язаних із недостатньою практичною спрямованістю навчання, необхідністю посилення його індивідуалізації, забезпечення системності засвоєння й застосування знань, підвищення ефективності засвоєння знань через посилення мотивації та активізації навчальної діяльності.

Наш досвід дозволяє зробити висновок, що студенти виявляють більший інтерес до навчання, засвоюючи фактологічний матеріал, відтворюючи знання у процесі вирішення саме практичних завдань, самостійно проводячи пошук необхідної інформації.

Особливе значення при опануванні студентами фахових дисциплін, на нашу думку, має вибір видів навчально-пізнавальної діяльності студентів, застосування методів її активізації, спрямованих на підвищення інтересу до майбутньої професійної діяльності, самостійності й творчої активності

студентів у засвоєнні знань та їх практичному застосуванні, формуванню здатності приймати самостійні рішення.

Для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів у коледжі було розроблено навчально-методичне забезпечення процесу вивчення усіх дисциплін із застосуванням інтегрованого підходу.

А, саме, в Білоцерківському коледжі, викладачами, розпрацьовано, по кожній дисципліні, навчально-методичне забезпечення. Обов'язковою вимогою якого є розділ «міжпредметні зв'язки», тобто, встановлено зв'язки між темами різних дисциплін, що сприяє ефективності засвоєння студентами нового матеріалу.

Особливістю розробленого методичного забезпечення практик зі спеціальності, з фахових дисциплін, таких як, «Фінансовий облік», «Економічний аналіз», «Аудит», «Інформаційні системи обліку», «Фінанси підприємств» є те, що вони об'єднані у комплексну практичну роботу, яка передбачає самостійне її виконання студентами протягом навчання на другому, третьому та четвертому курсах.

Виконання завдань комплексної практичної роботи передбачає також використання розроблених викладачами коледжу пакету візуального супроводження (таблиці, схеми, зразки документів), навчально-пізнавальних тестів та включає чотири етапи:

I етап. Вирішення в аудиторії типових завдань з фахових дисциплін.

II етап. Отримання студентом індивідуального завдання (постановка проблеми) при взаємодії його з викладачем.

III етап. Виконання індивідуального завдання самостійно.

IV етап. Обговорення в групі й оцінювання викладачем виконаної роботи.

На першому етапі під час проведення аудиторних занять у межах навчального часу, відведеного на практичну роботу, згідно навчальної програми фахової дисципліни, студенти вирішують типові задачі, розглядають управлінські й виробничі ситуації.

На другому етапі студенти отримують індивідуальні завдання для самостійного виконання комплексної практичної роботи в межах годин, передбачених навчальною програмою для самостійної роботи студентів.

Кожному студенту для виконання комплексної практичної роботи видається пакет допоміжних матеріалів: схеми, таблиці, бланки й зразки документів діючих підприємств. Таке забезпечення практичного завдання, на наш погляд, дає можливість студентам засвоїти знання, набути навички та сформувати вміння виконання завдань згідно з вимогами навчальної програми, ознайомитися з вирішенням аналогічних проблем на підприємствах, проаналізувати відхилення й зробити відповідні висновки.

На третьому етапі студенти самостійно працюють з наданими матеріалами, вирішують завдання, аналізують одержані результати.

На четвертому етапі результати виконання роботи кожним студентом обговорюється в групі.

Протягом кожного етапу роботи передбачається проведення викладачем консультацій та індивідуальної роботи, що дозволяє врахувати особливості досвіду, засвоєння знань кожного студента.

Консультації проводяться у формі евристичної бесіди, що, як показав наш досвід, найбільше стимулює студентів до самостійного пошуку шляхів вирішення проблеми.

Реалізація інтегрованого підходу у процесі вивчення фахових дисциплін майбутніми бухгалтерами та фінансистами шляхом виконання комплексної практичної роботи, сприяє успішному формуванню

міждисциплінарних професійних знань, навичок і вмінь, дозволяє ефективно організувати самостійну роботу у процесі вивчення фахових дисциплін майбутніми бухгалтерами та фінансистами, що підвищує якість їх фахової підготовки й спрямовує на вироблення активної позиції та розвитку самостійності студентів, формування навичок самоконтролю, діалогічного спілкування.

Висновки

Використання інтегрованих уроків вносить певний вклад в підготовку висококваліфікованих працівників, сприяє прагненню та свідомій зацікавленості студентів в оволодінні як загальноосвітніми предметами так і дисциплінами професійної підготовки.

Випускники Білоцерківського коледжу ФОАНАСОА можуть адекватно сприймати зміни, що відбуваються в суспільстві і впевнено витримувати конкуренцію на ринку праці.

Застосовуючи в навчально-виховному процесі інтеграцію наукових знань, реалізуючи її в системі освіти, можна досягти таких результатів:

- знання студентів набувають системності;
- набуті навички, сприяють комплексному застосуванню знань, їхньому синтезу, що, по суті, покладено в основу творчого підходу до наукової діяльності людини в сучасних умовах;
- розширюється світогляд студентів;
- формуються переконання, досягається всебічний розвиток особистості;
- інтегровані уроки сприяють інтенсифікації, оптимізації навчальної і педагогічної діяльності.

Література

1. Гончаренко С. Інтеграція елементів змісту освіти / С. Гончаренко, Ю. Мальований. – Полтава, 1994. – 234 с.
2. Драч І.І. Організація навчального процесу з розвитку творчого потенціалу студентів вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 “Загальна педагогіка та історія педагогіки” / І.І. Драч. — К., 2005. —20 с.
3. Клепко С.Ф. Інтегративна освіта і поліморфізм знання / С.Ф. Клепко. - Київ-Полтава-Харків : ПОПОПП, 1998. – 360 с.
4. Козловська І.М. Проблеми інтеграції у сучасній професійній освіті: методологія, теорія, практика [монографія] / І.М. Козловська, Я.М. Кміт; за ред. І.М. Козловської та Я.М.Кміт. – Львів : Сполом, 2004. – 244 с.
5. Мариновська О. Моделювання навчальних занять на інтегрованій основі / О.Мариновська, Г. Бабійчук; за ред. О. Мариновської. - Івано-Франківськ, 2002. - 136 с.
6. Светловская Н. Об интеграции как методическом явлении и ее возможностях в начальном обучении / Н. Светловская // Начальная школа. – 1990. - № 5. – С. 57-60.

ІННОВАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАННІ ЯК ЧИННИК ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Педагог виховує нову людину, людину майбутнього, тому необхідно, щоб він сам уособлював у собі найвищі риси нової людини, сам являв людину з майбутнього

Ш. А. Амонашвілі

Матвієнко Валентина Михайлівна

Заступник директора з методичної роботи Технологіко-економічного коледжу Білоцерківського НАУ,
викладач економічних дисциплін, спеціаліст вищої
категорії, викладач-методист

Стаття присвячена питанням особливостей проектування мультимедійних презентацій, що використовуються у навчальному процесі, дозволяє визначитись щодо методичної доцільності та критеріїв під час створення мультимедійних навчальних презентацій. Автор надає методичні рекомендації щодо створення ефективної презентації, вказує на особливості сприйняття студентами інформації у тій чи іншій формі.

Те, що я чую, я забуваю.

Те, що я бачу і чую, я трохи пам'ятаю.

Те, що я чую, бачу і обговорюю – я починаю розуміти.

Коли я чую, бачу, обговорюю і роблю – я набуваю знань і

навичок.

Коли я передаю знання іншим, я стаю майстром.

Сьогодні мультимедіа-технології - один із перспективних напрямів у інформатизації навчального процесу. Мультимедіа- та гіпермедіа-технології інтегрують у собі потужні освітні ресурси, що здатні забезпечити середовище для формування та розвитку ключових компетентностей, до яких відносяться в першу чергу інформаційна й комунікативна.

Гіпермедіа – це комп'ютерні файли, що зв'язані за допомогою гіпертекстових посилань для переміщення між мультимедійними об'єктами.

Мультимедіа - це система комплексної взаємодії візуальних і аудіоефектів під управлінням інтерактивного програмного забезпечення з використанням сучасних технічних і програмних засобів, які об'єднують текст, звук, графіку, фото, відео тощо в одному цифровому відтворенні.

Переваги засобів мультимедіа у навчальному процесі:

- ✓ одночасне використання декількох каналів сприйняття студента в процесі навчання, за рахунок чого досягається інтеграція інформації, що доставляється різними органами чуттів;
- ✓ можливість симулювати складні реальні експерименти;
- ✓ візуалізація абстрактної інформації за рахунок динамічного представлення процесів;
- ✓ можливість розвинути когнітивні структури і інтерпретації студентів

Дидактичні вимоги:

- ✓ адаптивність до індивідуальних можливостей студента;
- ✓ інтерактивність навчання;
- ✓ реалізація можливостей комп'ютерної візуалізації учбової інформації;
- ✓ розвиток інтелектуального потенціалу студента;

- ✓ системність і структурно-функціональна зв'язаність представлення навчального матеріалу;
- ✓ забезпечення повноти (цілісності) і неперервності дидактичного циклу навчання

Методичні вимоги:

- ✓ представлення навчального матеріалу з опорою на взаємозв'язок і взаємодію понятійних, образних і дієвих компонентів мислення;
- ✓ відображення системи термінів навчальної дисципліни у вигляді ієрархічної структури високого порядку;
- ✓ надання студенту можливості виконання різноманітних контролюючих тренувальних дій

Використання мультимедійних засобів при навчанні передбачає декілька основних напрямків реалізації педагогічної діяльності, які можна поділити на дві групи відповідно до ролі студентів при проектуванні та створенні комп'ютерних засобів навчання. До першої групи слід віднести ті освітні продукти, які розробляються викладачами для подання змісту

навчального матеріалу, при роботі з ними студентам надається лише пасивна роль отримувача інформаційних даних. До другої групи належать інтерактивні освітні засоби, оскільки вони передбачають активну роль студента. Викладачі відзначають високий рівень мотивації студентів до навчання у випадках, коли студентам надається можливість за допомогою інформаційних технологій представляти результати цікавого для них навчального проекту, що виконувався під керівництвом викладача.

Фактори при використанні мультимедійних технологій

- ✓ особливості психофізіологічного розвитку студентів;
- ✓ особливості навчально-пізнавальної діяльності студентів;
- ✓ дидактичний потенціал мультимедійних технологій;
- ✓ особливості використання мультимедіа у навчанні;
- ✓ вимоги до впровадження мультимедіа у навчальному процесі вищої школи (вимоги до влаштування й обладнання комп'ютерних класів; до організації роботи студентів з мультимедіа продуктами; вимоги до змісту навчального матеріалу в електронному ресурсі)

Основні компоненти мультимедійних засобів навчання

- ✓ мультимедіа-презентація;
- ✓ слайд-шоу;
- ✓ електронний звіт;
- ✓ мультимедіа-доповідь;
- ✓ електронний журнал;
- ✓ віртуальний тур;
- ✓ мультимедіа-видання;
- ✓ навчальні фільми

Мультимедійні презентації надають можливості здійснювати віртуальну взаємодію користувача з об'єктами або процесами пізнання, які

знаходять своє відображення на екрані, дозволяє створювати інформаційний і візуальний образ об'єкту, який досліджується, імітувати реальність

Слайд-шоу - відеокліп, який формується з фотографій із ефектними переходами між знімками і супроводжується приємною музикою

Створення слайд-шоу передбачає етапи:

- ✓ сканування фотографій (якщо вони надруковані);
- ✓ виправлення технічних помилок (кадрування та зміна експозиції);
- ✓ корекцію фотографії по кольору (якщо є сильні спотворення);
- ✓ написання сценарію слайд-шоу;
- ✓ створення звуку (підбір музичного супроводу);
- ✓ додавання титрів, коментарів сюжету слайд-шоу;
- ✓ авторінг - створення сучасної навігації по частинам слайд-шоу;
- ✓ запис слайд-шоу на диск у форматі DVD, HD або FullHD

Звіт в електронній формі (електронний звіт) - звіт, що сформований студентом за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення під час виконання навчального завдання

Мультимедіа-доповідь є засобом творчої діяльності студента. Робота студентів над створенням такої доповіді стимулює успішне виконання навчального завдання, як дослідницький пошук, тип мислення; забезпечує тренінг у певному виді діяльності

Електронні журнали (e-журнал) - види періодичних журнальних видань, які публікують у одному з електронних форматів ASCII текст, HTML, EXE, FLASH або PDF і розповсюджуються через комп'ютери

Віртуальний тур - послідовність декількох об'єднаних панорамних фотографій, між якими, в процесі перегляду, можна візуально переміщуватись, використовуючи спеціальні переходи, і взаємодіяти з об'єктами, що є частиною зображення, з метою отримання додаткової інформації

Електронні мультимедіа-видання можна визначити як засіб комплексного інформаційного впливу на особистість, що можна порівняти з радіо, кіно і телебаченням. В основу побудови електронних мультимедіа-видань покладено принцип взаємного доповнення друкованого та комп'ютерного компонентів

Навчальні фільми відтворюють ті чи інші процеси як у вигляді реальних спеціальних зйомок, так і тривимірної комп'ютерної графіки. Використання відеофільму дозволяє збільшити потік навчальної інформації, значно збільшує можливості візуального сприйняття навчального матеріалу

Під час добору і формування змістовного і дизайнерського наповнення мультимедійних ресурсів слід враховувати, що мультимедійна інформація впливає відразу на декілька каналів сприйняття, що часто приводить до розумових і емоційних перевантажень студентів. Для сучасних мультимедійних продуктів і телекомунікаційних технологій на відміну від традиційних друкованих джерел характерне одночасне використання зорових, слухових та тактильних каналів передавання інформаційних даних, що створює перенасичення інформацією, а це в свою чергу значно впливає на час, необхідний для її засвоєння. Студент іноді не має достатньо часу (і вмінь) для критичного оцінювання інформаційних даних. Частина інформації не сприймається, а переходить до розряду інформаційного шуму, що перешкоджає засвоєнню навчального матеріалу.

В літературі **не існує загально визнаної класифікації презентацій за типом змісту та оформленням**. Наприклад, за ступенем «оживлення» презентації різними ефектами виділяються такі групи презентацій:

✓ *Офіційна презентація* – різного роду звіти та доповіді перед серйозною аудиторією, в якій необхідним є строгий дизайн, витриманість, єдиний шаблон оформлення для всіх слайдів, вимагається чітке структурування та розміщення на слайдах всіх тез доповіді.

- ✓ **Офіційно-емоційна презентація.** Така презентація використовується для двох цілей: передати слухачам деяку офіційну інформацію та переконати в чомусь.
- ✓ **«Інформаційний ролик».** Ролик має демонструватися самостійно і незалежно від доповідача, причому автоматично повертатися до його початку. Весь показ проходить в автоматичному режимі. Презентація містить матеріали інформаційно-рекламного характеру, наочні матеріали, розраховані на швидке сприйняття. Наприклад, така презентація може використовуватися на виставках. Добре, коли така презентація супроводжується дикторським пояснюючим текстом, що звучить з колонок.
- ✓ **Інтерактивний семінар** створюється для проведення семінару в режимі діалогу з аудиторією.
- ✓ **Електронний роздатковий матеріал.** Матеріал презентації має викладатися вичерпно докладно, оскільки у слухача немає можливості перепитувати доповідача. Додатковий матеріал може міститися у гіперпосиланнях або у спеціальних замітках до слайду
- ✓ **«Плакати».** В цьому випадку презентація складається тільки з ілюстративного матеріалу. На слайдах – тільки ілюстрації з мінімумом підписів, комп'ютер використовується як звичайний слайд-проектор. Вся робота по поясненню змісту покладається на доповідача.
- ✓ **«Подвійна дія».** На слайдах презентації крім зображень використовується текстова інформація. Вона може або пояснювати зміст слайду або його «розширювати».

Упровадження в педагогічний процес мультимедіа-технологій виявило ряд позитивних чинників і низку важких моментів. Так, організація занять із використанням мультимедіа-технологій і спеціальний медіапроектор дає можливість наочно демонструвати можливості програмного забезпечення та економити час, інтенсифікуючи тим самим вивчення навчального матеріалу. У той же час з'являються додаткові вимоги до підготовки мультимедійних матеріалів викладачем і організації самого уроку.

Включення інформаційних мультимедійних технологій робить процес навчання більш технологічним і більш результативним. Так, на цьому шляху є труднощі, але є головний успіх - інтерес студентів, їх готовність до творчості, потреба в одержанні нових знань і відчуття самостійності. Комп'ютер дозволяє робити уроки не схожими один на інші. Це відчуття постійної новизни сприяє розвитку в студентів інтересу до навчання.

Використання мультимедіа на занятті через інтерактивність, що здатна структурувати та візуалізувати інформацію, підсилює мотивацію студентів, активізуючи їх пізнавальну діяльність, як на рівні свідомості, так і підсвідомості.

Зі всіх інформаційних каналів візуальний - наймогутніший, тому його використання в галузі освіти засобами мультимедіа більш розроблено. Проте це не відмінняє важливості та значення інших медіа. Наприклад, ефективність засвоєння матеріалу значно підвищує створення для кожного мультимедійного продукту своєї ритмічної домінанти за допомогою оптимального підбору музичного супроводу.

Окремі продукти індивідуальної авторської свідомості (текст, зображення, звуковий ряд, відео тощо) об'єднуються в нову систему. Взаємодіючи один з одним вони втрачають самостійність уже на стадії розробки сценарію, прорахунку всіх функціональних можливостей, очікуваних від продукту відповідно до його цільового призначення. Мультимедіа-продукт у результаті цієї взаємодії одержує якості, яких немає в окремо взятих складових.

Презентації можна класифікувати за такими ознаками:

1. За кількістю медіа засобів:

- ✓ мультимедіа (звуки, зображення, відео фрагменти);
- ✓ текстова (з мінімальним ілюструванням);
- ✓ комбінована.

2. За призначенням:

- ✓ комерційні (здебільшого рекламного характеру);
- ✓ інформаційні;
- ✓ навчальні тощо.

Розглянемо навчальні презентації як окрему групу, враховуючи їх особливу роль у навчальному процесі. Серед навчальних презентацій в залежності від цілей її застосування можна виділити:

- ✓ лекційні (викладача);
- ✓ звіт про результати діяльності, проект, дослідження (учнівська робота); тест (як викладача так і учнів).

За способом подання слайдів можна розрізняти презентації:

1. Для супроводу лекції, виступу – з записом голосу лектора чи усним супроводом.
2. Слайд-шоу – без супроводу лектора, або із записаним голосом доповідача.
3. Комбінована – з усним супроводом, із записаним голосом, частиною якої може бути слайд-шоу.

Особливості підготовки навчальних мультимедіа-презентацій

При створенні мультимедійних презентацій необхідно враховувати таку послідовність, як мотивація, постановка навчальної мети, створення передумов до сприйняття навчального матеріалу, подача самого навчального матеріалу та його оцінка.

При створенні мультимедійної презентації потрібно враховувати не тільки відповідні принципи класичної дидактики, але і специфічні принципи використання комп'ютерних мультимедійних продуктів.

Вивчення праць класиків показало, що вчителям-розробникам мультимедійних презентацій будуть корисними, наприклад, рекомендації, що

були надані ще Ф. Дістервегом у його "Керівництві до освіти німецьких вчителів". Вони залишаються вкрай актуальними й у наш час при найсучасніших педагогічних технологіях. Ось деякі з них:

- ✓ розподіляй кожний матеріал на певні ступені та невеличкі закінчені частини;
- ✓ указуй на кожному ступені окремі частини подальшого матеріалу та, не допускаючи істотних перерв, наводь із них окремі дані, щоби спонукати допитливість учня, не задовольняючи її, проте, повною мірою;
- ✓ розподіляй і розташовуй матеріал так, щоб, де тільки можливо, на наступному рівні при вивченні нового знову повторювалось до попереднього.

Розробка сценарію мультимедійної презентації

При створенні схеми сценарію та складанні текстового супроводу до мультимедійної презентації слід керуватись такими засадами:

- ✓ презентація повинна бути короткою, доступною та композиційно цілісною;
- ✓ тривалість презентації за сценарієм повинна складати не більше 20-30-ти хвилин;
- ✓ при викладанні матеріалу слід виділити декілька ключових моментів і в ході демонстрації час від часу повертатись до них, щоби висвітити питання з різних сторін. Це гарантує належне сприйняття інформації вашими слухачами. Не бійтесь повторити свою думку, якщо хочете, щоб її засвоїли.

Рекомендації щодо створення ефективної презентації

Наведений нижче план буде корисним при роботі над власною презентацією:

- ✓ перш ніж приступити до роботи над презентацією, слід добитись повного розуміння того, про що ви збираєтесь розповідати;

- ✓ у презентації не повинно бути нічого зайвого.
- ✓ користуйтеся готовими шаблонами при виборі стилю символів і кольору фону;
- ✓ не стороніться творчого підходу. Експериментуйте при розміщенні графіки та створенні спецефектів;
- ✓ не перенавантажуйте слайди зайвими деталями.
- ✓ додаткові ефекти не повинні перетворюватись на самоціль. Їх слід звести до мінімуму й використати, тільки щоби привернути увагу глядача до ключових моментів демонстрації.

Мультимедійна презентація повинна мати такі якості:

- ✓ зручна система навігації, що дозволяє легко переміщатись по презентації;
- ✓ використання мультимедійних можливостей сучасних комп'ютерів і Інтернету (графічних вставок, анімації, звуку, якщо необхідно, тощо);
- ✓ кожний слайд презентації повинен мати заголовок;
- ✓ доступність і швидке завантаження, без ускладнення ефектами.

При створенні мультимедійних презентацій необхідно враховувати особливості сприйняття інформації з екрану комп'ютера, продумати й підтримувати єдиний стиль представлення інформації для всього заняття.

Рекомендується використання кольору у презентації, що найбільш ефективно виділяє окремі частини тексту й окремі елементи таблиці або всю таблицю (фон середовища або фон таблиці). Уся презентація виконується в єдиній колірній палітрі, зазвичай на базі одного шаблону.

Важливо перевіряти презентацію на зручність читання з екрану комп'ютера. Тексти презентації не повинні бути великими. Рекомендується використовувати стислий, інформаційний стиль представлення навчального матеріалу.

При створенні мультимедійної презентації викладач стикається з рядом складних задач:

- ✓ необхідністю створення простого й інтуїтивно зрозумілого інтерфейсу, в якому освітня інформація візуально поєднується із засобами навігації;
- ✓ визначенням структурної організації та форми представлення навчального матеріалу, відповідно поставленої педагогічної мети.

Для забезпечення дидактичних функцій навчально-методичного комплексу до мультимедійної презентації пред'являються такі вимоги:

- ✓ текстові фрагменти можуть супроводжуватись аудіо- або відеоінформацією для виділення смислових акцентів.
- ✓ у мультимедійній презентації може міститись додатковий матеріал, а також матеріал для поглибленого вивчення теми;

ВИМОГИ ДО СТВОРЕННЯ СЛАЙДІВ:

- ✎ стислий виклад матеріалу;
- ✎ розмір шрифту, що дозволяє легко читати текст;
- ✎ рівномірне використання простору на слайді;
- ✎ відповідність ілюстрацій до змісту слайда;
- ✎ нейтральний колір фону;
- ✎ контрастність кольорів фону і тексту

СЛІД ПАМ'ЯТАТИ:

- ✎ кожен слайд має відображати одну думку;
- ✎ усі слайди мають бути витримані в одному стилі;
- ✎ анімаційні ефекти не мають перевантажувати презентацію;
- ✎ використання схем і графіків у слайдах зобить презентацію більш ефективною;
- ✎ тільки вдало підібраний звуковий супровід буде сприйнятий аудиторією;
- ✎ час демонстрування одного слайда має складати 2–3 хвилини

Вибираємо три базових кольори:

- ✎ фон;
- ✎ текст;
- ✎ заголовок

Структура матеріалу:

- ✎ титульний слайд;
- ✎ інформаційні слайди;
- ✎ завершальний слайд

Вимоги до мультимедіа:

- ✎ Звук
- ✎ Відео
- ✎ Текст
- ✎ Зображення
- ✎ Анімація
- ✎ Гіпертекст

Мультимедійні програмні засоби володіють значно більшими можливостями у відображенні інформації, що значно відрізняє їх від звичайних. Вони безпосередньо впливають на мотивацію навчального

процесу, на швидкість сприйняття матеріалу, на стомлюваність і, таким чином, на ефективність навчально - виховного процесу в цілому.

Переваги мультимедійних презентацій:

- ✓ Презентації можуть створюватися не тільки для показу на стінному екрані для групи слухачів в аудиторії, але також можуть використовуватися для індивідуального перегляду на комп'ютері.
- ✓ Комп'ютерні презентації можуть використовуватися як для занять з безпосередньою участю доповідача, так і без його участі (наприклад, для самоосвіти).
- ✓ Потенційна можливість інтерактивності дозволяє комп'ютерні презентації адаптувати під особливості сприйняття студентами навчального матеріалу.
- ✓ Часова інтерактивність надає можливість студенту самостійно визначати початок, тривалість процесу навчання, а також швидкість просування по навчальному матеріалу.
- ✓ Інтерактивність при доборі потрібної послідовності відображення навчальної інформації забезпечує вільне визначення чергування використання фрагментів інформації.
- ✓ Змістова інтерактивність дозволяє змінювати, доповнювати чи зменшувати обсяг змістової інформації.
- ✓ Створені презентації легко тиражуються, можуть демонструватися практично на будь-якому комп'ютері і являють собою корисний засіб аудіовізуальної підтримки будь-якої доповіді – виступу на науковій конференції чи звіту перед класом.

Графічні об'єкти в презентації

Під час використання графічних об'єктів у презентації необхідно враховувати деякі моменти.

1. Не використовуйте малюнки, фотографії поганої якості чи із спотвореними пропорціями.

2. Коректно застосовуйте ілюстративний матеріал на слайді.

Багато, щоб зображення було не стільки фоном, скільки ілюстрацією тексту, яка допомагає по-новому його зрозуміти та розкрити. Одночасно треба продумати й фон малюнка, який би підкреслював усі його деталі. Підпис малюнка має розташовуватися під малюнком.

3. Рівномірно та раціонально використовуйте площу слайда.

Потрібно враховувати особливості сприйняття, які склалися в європейській традиції: **інформація, особливо при переглядовому читанні, сприймається зліва направо і зверху вниз – відповідно до руху ока. Тому найважливіша інформація має розміщуватися зверху ліворуч.** Враховувати ці особливості сприйняття потрібно під час розміщення на слайді тексту і графічного об'єкта.

Якщо текст первинний, а графіка – це всього лише ілюстрація, то краще розмістити текстовий фрагмент у лівому верхньому куті слайда, а графічний об'єкт – внизу праворуч.

Якщо ж графічний об'єкт є смисловою домінантою слайда, а текст – це коментар до малюнка, то в цьому випадку взаємне розташування потрібно зробити інакше: малюнок – зверху ліворуч, а текст – внизу праворуч.

Проблеми використання мультимедійних засобів навчання:

- ✓ для створення і використання мультимедійного матеріалу, необхідне знання персонального комп'ютера та навички роботи зі спеціальним програмним забезпеченням, яке є не у кожного викладача або студента;
- ✓ створення мультимедійних продуктів – процес, який вимагає серйозних часових затрат і знань з різноманітних областей;

- ✓ зловживання спецефектами і надмірні об'єми інформації, які представлені мультимедійними засобами, можуть відволікати увагу в процесі навчання;
- ✓ рівень інтерактивної взаємодії користувача з мультимедіа-програмою все ще дуже далекий від рівня спілкування між людьми;
- ✓ вимагається відповідність між апаратними засобами та мультимедійними програмами, так як останні мають високу ресурсоемність;
- ✓ часто при розробці мультимедійних засобів навчання акцент робиться не на навчання, не на допомогу студенту, а на технологію програмної реалізації

Висновки. Отже, мультимедійні засоби навчання є перспективним і високоефективним інструментом, що дозволяє надати масиви інформації у більшому об'ємі, ніж традиційні джерела інформації і в тій послідовності, яка відповідає логіці пізнання і рівню сприйняття конкретного контингенту студентів. Вирішивши проблемні питання, можна підняти процес навчання на якісно новий рівень.

Використані джерела

1. Гуревич Р. С. Інформаційні технології навчання : інтегрований підхід /Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. Гуревича Р. С. – Львів : Вид-во «СПОЛОМ», – 2011. – 484 с.

2. Гуревич Р. С. Компетентісна освіта у вищій педагогічній школі :методичний посібник для викладачів педагогічних вищих навчальних закладів / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, Л. С. Шевченко – [2-ге вид., доповнене]. –

Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2010. – 166 с.

3. Кадемія М. Ю., Шахіна І. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі : Навчальний посібник / Кадемія М. Ю., Шахіна І. Ю. / – Вінниця, ТОВ «Планер». - 2011. – 220 с.
4. Кадемія М. Ю., Шевченко Л. С., Шестопалюк О. В. Підготовка майбутніх вчителів до використання ІКТ: навчально-методичний посібник. – Вінниця, 2009. – 100 с.
5. Коваль Т.І. Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності : навч.-метод. посіб. / Т.І. Коваль. – К. : Вид. центр НЛУ, 2009. – 380 с.
6. Козлакова Г.О. Теоретичні і методичні основи застосування інформаційних технологій у вищій технічній освіті: Монографія. – К. : ІЗМН, ВІПОЛ, 1997. – 180 с.
7. Козяр М.М. Віртуальний університет : навч.-метод. посіб. / [М.М. Козяр, О.Б. Зачко, Т.Є. Рак]. – Львів: Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 2009. – 168 с.
8. Мультимедийное сопровождение учебного процесса / авт.-сост. В.Н. Пунчик, [и др.] – Минск : Красико-Принт, 2009. – 176 с.

Коучинг –технологія та її роль у підвищенні компетентності педагогічних працівників

Попович Юрій Михайлович, заступник директора, Білоцерківська філія Одеської державної академії технічного регулювання та якості.

У статті розглянуто питання підвищення компетентності педагогічних працівників та використання сучасної технології навчання коучинг - технології.

Проаналізовано основні характеристики методики коучингу, основні методи роботи та вимоги до педагогів, що використовують коучинг-технологю.

Розроблено приклади використання коучинг- технології для проведення занять та підвищення компетентності педагогів.

Відповідно до методичних рекомендацій МОНмолодьспорту України щодо розроблення галузевих стандартів вищої освіти вказано, що домінуючим в світі стає формування здатності фахівця на основі відповідної фундаментальної освіти перебудовувати систему власної професійної діяльності з урахуванням соціально значущих цілей тобто формування таких особистісних характеристик майбутнього фахівця, що дають змогу швидко приймати відповідні рішення в умовах сучасного економічного розвитку та технічного прогресу .

Засобом формування особистості при цьому стають нові освітні технології, продуктом діяльності яких є особистість випускника вищого навчального закладу, який має бути компетентним не лише в професійній галузі, але й мати активну життєву позицію, високий рівень громадянської свідомості, бути компетентним при вирішенні будь яких завдань, які ставить перед ним життя.

Концепція особистісного-орієнтованого підходу припускає, що організація всього процесу навчання повинно опиратися на особистість того, кого навчають, і враховувати його індивідуальні фізіологічні, психологічні, пізнавальні й вікові особливості, потреби, рівень підготовки й мотиви, а також орієнтацію на інтереси особистості.

Викладач виступає не тільки в якості лектора, але й психолога, що у свою чергу дозволяє розкрити справжні можливості кожного окремого студента й відповідно до цього розробити індивідуальну стратегію його розвитку, що допоможе підвищити ефективність освіти й зробити її більш цікавою та різноманітною.

Викладачеві необхідно усвідомити, що при таких підходах до процесу навчання, пріоритетним є самостійне надбання й застосування студентами отриманих знань, а не засвоєння й відтворення готових знань.

Сучасні педагогічні технології включають в себе:

- Інформаційні (комп'ютерні, мультимедіа, мережеві, дистанційні) технології.
- Креативні технології, що базуються на творчих здібностях.
- Ігрові технології: імітаційні; операційні; виконання ролей; «діловий театр»; психодрама і соціодрама.
- Технології особистісно-орієнтованої освіти.
- Етнопедагогічні технології (Українська народна педагогіка, народна мораль, етика, народна естетика).
- Тренінги.
- Коучинг-технології.

Коучинг (англ. *coaching*) – Метод безпосереднього навчання менш досвідченого співробітника більш досвідченим в процесі роботи, форма індивідуального наставництва, консультування.

Коучинговий підхід максимально відповідає концепції особистісно-орієнтованого навчання, а коучингові навички органічно вбудовуються в

профіль компетенцій сучасного педагога. Головним завданням педагога стає мотивування учня(студента) на проявлення ініціативи та самостійності.

Коучинг – нова методика створена на стику психології, менеджменту, філософії, аналітики та логіки, використовувана для підвищення ефективності та розкриття потенціалу людини для вирішення його особистих і ділових завдань. Це нова дисципліна, яка має свою філософію, етику, принципи, завдання, напрямки, основну процедуру.

Основоположником коучингу як методу вважається Тімоті Голвей – гарвардський викладач і експерт з тенісу. Почалося все з того, що Голвей опублікував книгу "Внутрішня гра в теніс". Слово "внутрішній" Тімоті Голвей використовував для позначення внутрішнього стану гравців. Користуючись його виразом можна сказати- "опонент всередині нашої власної голови серйозніший, ніж супротивник в реальній грі". Далі Голвей стверджує, що якщо коуч-викладач може допомогти гравцеві усунути або послабити внутрішні бар'єри в його діях, то несподівано з'являється внутрішня здатність, яка буде вести його далі, без необхідності значних технічних пояснень і повчань з боку коуча. Тімоті Голвей розробив більш ефективну методику навчання грі в теніс, а потім переніс її в бізнес-сферу. Методика стала називатися коучингом.

Термін "коучинг" був введений в бізнес-менеджмент на початку 90-х років англійським бізнесменом і консультантом Джоном Уїтмором, і дослівно на українську мову його можна перекласти як "наставляти, підготовляти, тренувати". Але насправді поняття "коучинг" включає в себе щось більше і суттєве. Це вчення, що виникло на стику психології, менеджменту, філософії, логіки і життєвого досвіду. Це процес, спрямований на досягнення цілей в різних областях життя.

Основне завдання коучингу не навчити чогось, а стимулювати самонавчання, щоб в процесі діяльності людина зміг сам знаходити і отримувати необхідні знання. Суть цього підходу полягає в розкритті

сплячого внутрішнього потенціалу, і приведення в дію системи мотивації кожної окремо взятої людини. У багатьох компаніях в даний час співробітники проходять навчання коучинг-менеджменту.

Основні методи роботи педагога – коуча:

- Активно слухає, задає сильні питання.
- Допомогає визначити мету, скласти план, прийняти рішення, створити ідеї, перейти до дій.
- Тримає центр уваги на результат .
- Надихає, мотивує, знімає тривогу і стрес.
- Дає зворотний зв'язок.

Нові підходи в роботі педагога – коуча:

- Центр уваги в складних ситуаціях ставиться не на проблему, а на рішення.
- Розвиток та навчання ставиться з акцентом не на недоліки, а на сильні сторони.
- Навчання не на помилках, а на перемогах.
- Орієнтир ставиться не на те, що було, а на те, що може бути в майбутньому.
- Педагог-коуч - це не завдання та контроль, а виклик та підтримка.

Вимоги до педагога – коуча:

- Щирий інтерес до людини;
- Емоційна компетентність;
- Віра в потенціал людини;
- Уміння слухати, слухання очима і серцем; Уміння слухати і чути інших, набагато важливіше ніж уміння використовувати власні знання.

- Емпатія, як здатність розуміння почуттів іншої людини і готовність надати емоційну підтримку, здатність поставити себе на місце іншої людини, здатність до співпереживання.

- Розвивати, мотивувати, наділяти відповідальністю (залучати учнів у вирішення проблем, учити виробляти відповідальні рішення).

- Уміння задавати розвиваючі питання і давати зворотний зв'язок. Уміння задавати правильні запитання, набагато важливіше ніж уміння віддавати прямі і чіткі вказівки.

- Уміння задавати запитання, що відображають активне слухання і розуміння погляду співрозмовника, питання, що провокують вчинення відкриттів, осяяння, що будять цілеспрямованість і активність (наприклад, такі, які кидають виклик припущеннями).

- Уміння задавати відкриті питання, які породжують більшу ясність, нові можливості чи знання.

- Уміння задавати питання, які просувають людини у напрямку до бажаного, а не потребують від нього знаходити докази або озиратися назад

Коучинг – це більше запитання, ніж розповідь. Коуч заде розкриваючі запитання. (Додаток 2). Сильні запитання запрошують до самоаналізу, дарують додаткові рішення і ведуть до творчості і інсайту (суть якого полягає в раптовому розумінні знаходження виходу з проблеми). Сильні запитання запрошують людину подивитися всередину себе або в майбутнє. Сильні запитання - не для того, щоб зібрати інформацію, а для того, щоб запросити людину послухати самого себе, допомогти йому створити ідеї та отримати свої рішення. Сильні запитання знімають обмеження та дають простір для ідей.

У Білоцерківській філії Одеської державної академії технічного регулювання та якості підготовлено перший етап впровадження технології коучингу на початковому занятті під час вибору спеціалізації , на вступних

заняттях до спеціальності, розроблено приклади запитань. Під час заняття, або індивідуальних співбесід зі студентами проводиться аналіз підготовленості студента, даються запитання для пробудження зацікавленості до вивчення предметів та проведення самоаналізу роботи студентів. Розроблено приклади запитань для вступного заняття (Додаток 1).

Сучасний педагог для підвищення власної професійної компетентності повинен постійно піднімати власний рівень рефлексії (міркування, самовладання, осмислення, проведення самоаналізу своєї діяльності). Найбільш вдалою методикою для вирішення питань компетентності сьогодні є коучинг-технологія.

Використовуючи коучинг-технологію, може постійно питати себе, маючи на увазі педагогічну діяльність:

- навіщо?
- що саме?
- чому так?
- що необхідно робити?
- як це роблять інші?
- які є рекомендації з цього приводу?
- як можна оцінити мою педагогічну діяльність?
- що мені особисто необхідно зробити для підвищення рівня педагогічної майстерності?

Удосконалення педагогічної майстерності та підвищення рівня професійної компетентності можливо проводити через систему методичної роботи навчального закладу, в основу якої має бути покладений індивідуальний підхід, тобто гнучке використання різних форм і методів роботи з педагогами, спрямованими на результат в тому числі і коучинг-технології.

Таким чином можна зробити висновки:

- «Коучинг»-це розкриття потенціалу людини з метою максимального підвищення його ефективності. Коучинг не вчить, а допомагає вчитися.
- «Коучинг»- зростаючий процес, в ході якого людина дізнається про власні можливості, складових його прихованого потенціалу.
- «Коучинг»- процес, що допомагає людині поглянути на розвиток його особистості, на конкретний етап її розвитку, тобто відкрити людині очі на багато корисних йому речей.
- «Коучинг»- процес, що дозволяє людині при використанні потрібних методів і прийомів домогтися найвищих результатів.
- «Коучинг»- процес, в якому людина, що в нього залучена, отримує велику радість від своїх успіхів і досягнень

Література.

1. Коучинг- інструмент особистого і професійного розвитку. (Електронний ресурс). - Доступний з <http://www.lifecoach.com.ua/>.
2. Кравчук В. Коучинг - ділове репетиторство / В. Кравчук // Контакти : Український діловий тижневик. - 2003. - № 30. [Електронний ресурс]. - Доступний з <http://www.kontrakty.com.ua/show/ukr/article/10/302003367.html>
3. Уитмор Дж. Coaching - новый стиль менеджмента и управления персоналом / Практическое пособие. - М.: Финансы и статистика, 2001. - 160 с.
4. Парслоу Э., Рэй М. Коучинг в обучении: практические методы и техники. - СПб.: Питер, 2003. - 204 с.
5. Максимов В.Е. Коучинг от А до Я. Возможно все.- СПб.: Издательство "Речь", 2004. - 264 с.

Додаток 1.

Приклади запитань
(для вступного заняття)

Таблиця 1.

<u>Мета:</u> Чого я хочу досягнути?	<u>Знання:</u> Чому я хочу навчитися?
<u>Пріоритети:</u> Чому це важливо для мене?	<u>Зміни:</u> Які зміни я хочу внести (в свою життя/ роботу и т.п.)?
<u>Метод:</u> Як я можу досягнути цілі?	<u>Результат:</u> Як я визнаю, що досягнув результату?

Таблиця 2.

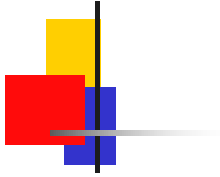
Критерій	Запитання	Характеристика
Самовизначення	Хто я?	Усвідомлення себе, свого покликання в житті
Переконання	Чому я роблю саме це?	Наші цінності та переконання
Навички	Як я можу це зробити?	Наші навички, стратегії поведінки, наші вміння

Поведінка	Що я роблю?	Що ми робимо, конкретні дії, до яких ми вдаємося
Поведінка	Де я?	Наше оточення, люди, поряд з якими ми живемо, те, на що реагуємо
Духовність	Хто ще?	Наш зв'язок зі Всесвітом у значущий для нас спосіб

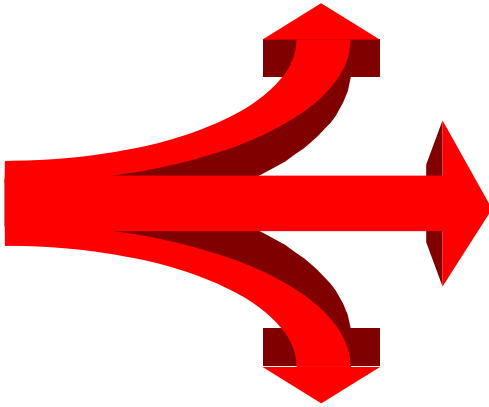
Додаток 2.

КЛЮЧІ КОУЧИНГУ-

«Розкриваючі» питання

Питання, що викликають зміни в компетентності працівників

- 1. Якби Вам довелося стати керівником, які проблеми Ви б стали вирішувати в першу чергу і як би Ви підійшли до їх вирішення?*
- 2. Якби Вам не доводилося озиратися на Ваше життя, щоб б Ви зробили?*
- 3. Якби лікар сказав Вам, що Ваше життя залежить від того, чи зміните Ви спосіб життя, що б Ви зробили в першу чергу?*

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ЯК НЕОБХІДНА УМОВА

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Головко Лідія Олегівна

методист, викладач вищої
кваліфікаційної категорії
Білоцерківського медичного коледжу

У статті ставимо за мету донести значення особистісно орієнтованих технологій навчання як технологій, де простежується перехід від передачі інформації до керівництва навчально-пізнавальною діяльністю студента викладачем і з урахуванням його особистісних характеристик, що є необхідною умовою навчального процесу у вищій освіті.

Творчість викладача та висока професійна майстерність означає науково обґрунтовану й вдалу розробку системи методів навчання. Складність і неоднозначність змін, що відбуваються у нашому суспільстві, ставлять педагога перед необхідністю підвищення свого рівня загально-педагогічної діяльності та професійної культури, вимагають від нього реалізації демократичних і гуманістичних принципів у педагогічній діяльності.

Сучасна система вищої освіти в умовах ринкової економіки зорієнтована на розвиток самоосвіти, формування пізнавальної ініціативи студентів. Особистісний підхід, диференціація унікальних особливостей кожного студента дає змогу організувати навчання студентів у руслі сучасних тенденцій мобільної готовності до навчання та саморозвитку, де пізнавальна діяльність набуває творчого, пошукового характеру, проявляється інтелектуальний і творчий потенціал студентів, реалізуються їх дослідницькі здібності.

Педагогічна діяльність у ВНЗ має свої особливості, які пов'язані з навчанням досить уже дорослих людей, студентів, які мають сформований школою рівень початкових знань і певний життєвий досвід. Все це вимагає поваги до особистості студента і визнання його унікальності: діалогічного характеру лекцій і практичних занять, співробітництва та співтворчості у навчальному процесі; використання методів і прийомів часткової індивідуалізації навчання.

Кожний викладач організовує навчання студентів із урахуванням специфіки своєї навчальної дисципліни. Для організації навчального процесу використовуються різноманітні методи навчання, які забезпечують формування знань, умінь і навичок для майбутньої фахової компетенції. Згідно з класифікацією Бабинського Ю.К., методи поділяються на:

1. методи організації та здійснення навчально – пізнавальної діяльності;
2. методи стимулювання та мотивації навчання;
3. методи контролю та самоконтролю у навчанні.

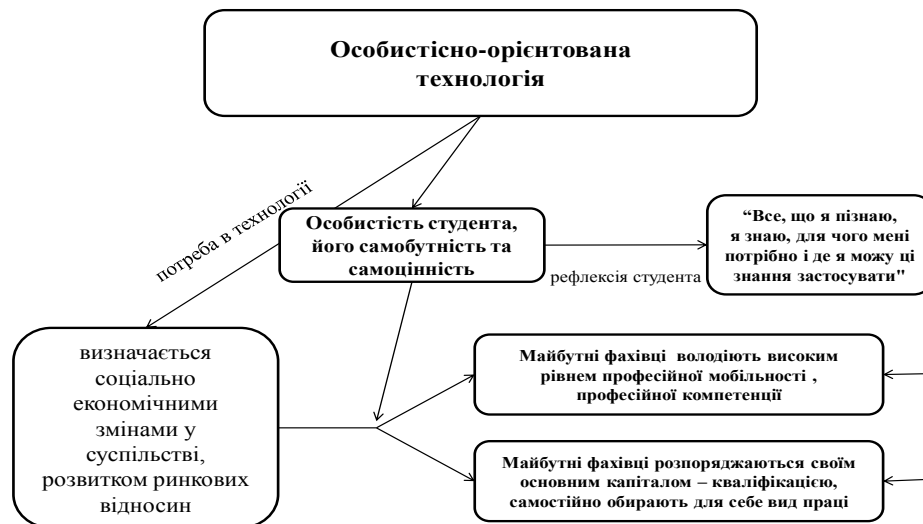
З погляду дидактики, методи навчання поділяються на п'ять груп:

1. пояснювально – ілюстративні;
2. репродуктивні;
3. дослідницькі;
4. частково – пошукові чи евристичні
5. проблемний виклад.

У сучасному періоді розвитку вищої школи, досить помітними стають тенденції навчання, в основі яких простежується перехід від передачі інформації до керівництва навчально-пізнавальною діяльністю, формування у студентів навичок самостійної творчої роботи, цьому сприяють особистісно орієнтовані методи навчання.

Особистісно орієнтоване навчання (технологія) – це таке навчання, центром якого є особистість людини, її самобутність, самоцінність, суб'єктний досвід кожного спочатку розкривається, а потім узгоджується із змістом освіти.

До особистісно орієнтованих технологій різні автори відносять сьогодні різноманітні технології та методи навчання, загальноприйнята класифікація поки що відсутня. Метою особистісно орієнтованого навчання є процес психолого-педагогічної допомоги студенту в становленні його суб'єктності, культурної ідентифікації, соціалізації, життєвому самовизначенні. Особистісно орієнтований підхід з'єднує виховання й освіти в єдиний процес становлення особистості, її розвитку, підготовки до майбутньої професійної діяльності.

Особистісно орієнтована технологія навчання, на нашу думку, має відповідати таким вимогам:

1. навчальний матеріал повинен забезпечувати виявлення суб'єктивного навчального досвіду студента;
2. викладання матеріалу викладачем повинно спрямовуватися не тільки на розширення обсягу знань, структурування, інтегрування, узагальнення предметного змісту, але й на постійне перетворення набутого суб'єктивного досвіду кожного студента;
3. забезпечувати здійснення контролю та оцінювання не тільки результатів навчання, але й процесу самого навчання;
4. забезпечувати можливість студента самостійно обирати зміст навчального матеріалу, вид та форму виконання завдань;
5. виявляти й оцінювати способи навчальної роботи, якими самостійно, стійко та продуктивно послуговується студент.

Основне завдання особистісно орієнтованого навчання – це максимальний розвиток творчих навчальних здібностей студентів, виховання самостійного мислення та стійких навиків самонавчання.

В організації навчально – пізнавальної діяльності студента, кожен викладач користується різноманітними методами навчання: *словесними, наочними, практичними, дедуктивними, репродуктивними, проблемно – пошуковими, аналітично – синтетичними.*

Але найбільш особистісно орієнтованими методами, можна вважати такі, де викладач проводить навчання студентів через усі етапи творчо – навчальної та пошукової діяльності, починаючи від найпростішого – засвоєння основних понять і категорій до формування проблем, висунення гіпотез та їх спростування. Таке навчання допомагає кожному студенту

розкрити свій потенціал можливостей, сприяє максимальному розвитку творчого мислення, привчає студентів вдумуватись у сутність явищ, радіти кожному, самостійно здобутому результату.

Головними завданнями особистісно орієнтованого навчання можна назвати такі:

- розвинути індивідуальні пізнавальні здібності кожного студента;
- максимально виявити, індивідуальний (суб'єктний) досвід кожного та узгодити його із змістом освіти;
- допомогти особистості пізнати себе, самовизначитися та самореалізуватися;
- сформувати в особистості культуру життєдіяльності.

Щоб успішно використовувати методи особистісно орієнтованого навчання, викладач повинен:

- постійно здійснювати диференційований підхід до кожного студента;
- раціонально поєднувати словесні, наукові та практичні методи навчання;
- формувати вміння у студентів самостійно здобувати знання та їх застосовувати;
- розробляти індивідуальні заходи заохочення до навчання у студентів;
- здійснювати постійний контроль та корекцію якості знань студентів.

Елементи особистісно орієнтованого навчання присутні в багатьох відомих методиках навчання, де вмілий педагог досить вдало та компетентно розкриває навчальні можливості кожного студента, емоційно і яскраво залучає до співробітництва *на практичних тренінгах, навчальних дискусіях, ділових іграх, при використанні методик «мозкової атаки», при викладенні навчального матеріалу у вигляді емоційно – моральних ситуацій та при роботі на тренажерах*. Під час використання активних методик студент стає активним суб'єктом навчання, вступає в діалог із викладачем, виконує творчі, проблемні завдання.

Викладач повинен забезпечити гнучку організацію процесу навчання студентів у залежності від цілей заняття, продумати його етапи. Конструювання дидактичного матеріалу має створити можливості для самовиявлення студентів. Потрібно заохочувати оригінальні ідеї, гіпотези, заохочувати обмін думками, стимулювати до активних дій, доповнення й аналізу викладеного навчального матеріалу. Створювати можливі ситуації, що потребують застосування знань, створення ситуацій дискусії, диспуту, де

розкриваються особистісні інтелектуальні можливості та рівень ерудованості. Продумувати послідовність виконання завдань, видів роботи для студентів.

Особливістю особистісного орієнтованого навчання є те, що студентів дозволяють самому обирати тип, вид, форму матеріалу, який він вивчатиме (мовну, графічну, умовно – символічну тощо), де навчальна робота може здійснюватися за зразком, за правилами чи системою правил, за творчим конструктивним підходом.

Для забезпечення самостійної пізнавальної роботи студентами, у викладача обов'язково повинні бути методичні рекомендації до виконання, які б слугували теоретичним і практичним обґрунтуванням дій студента.

До методичного забезпечення самостійної пізнавальної діяльності студентів належать:

1. Допоміжні інформаційно-навчальні матеріали:

1. підручники;
2. матеріали актуальності та значення теми;
3. електронні та брошуровані навчально - методичні посібники;
4. перелік теоретичних питань теми;
5. комплект допоміжних матеріалів: малюнки, схеми, графологічні структури, таблиці;
6. комплект контролюючих матеріалів для визначення рівня якості знань студентів.

II. Методичні рекомендації для виконання самостійної роботи (таблиця № 1):

1. завдання для виконання;
2. вказівки до виконання завдань;
3. комплект ситуаційних задач різного рівня складності (за вибором студента);
4. перелік тем для реферативних робіт (за вибором студента);
5. джерела основної та додаткової літератури, Internet джерела

Таблиця № 1

№ з/п	Тема роботи	Вказівки до виконання завдання		Теми реферативних робіт	Джерела інформації		Вказівки до оформлення самостійної роботи
		Знати	Уміти		Основні	Додаткові	
1.							
I. Перелік питань для самоконтролю знань:							

1. дайте визначення _____
2. охарактеризуйте основні етапи _____
3. зробіть порівняльну характеристику _____
4. наведіть приклади _____
5. доведіть вірність гіпотези _____
6. назвіть основні заходи _____
7. дайте пояснення явищу _____ (тощо)

II. Ситуаційні завдання:

1. здійснити аналіз виробничої ситуації _____
2. визначити порядок надання першої медичної допомоги _____
3. здійснити обчислення потрібних даних для виконання завдання _____
4. визначити ступінь відхилення показників від норми _____
5. визначити потрібні методи обстеження (дослідження) _____ (тощо)

У системі вищої навчальної освіти велике значення має оцінка та корекція рівня знань студентів, майбутніх фахівців. У практичній діяльності перевірка та облік знань студентів дозволяють об'єктивно з'ясувати результативність навчання, його позитивні та негативні сторони, встановити причину недоліків і побачити шляхи вдосконалення навчального процесу. Кожен вид діяльності студента повинен оцінюватися. Критеріями встановлення оцінок є повнота знань і вмінь, їх узагальнення та системність. Уміле використання перевірки знань дає необхідну інформацію викладачу для керівництва процесом навчання. Оцінка викладача дисциплінує студентів, виховує в них відповідальність за виконання роботи, привчає до систематичної, планомірної діяльності, викликає бажання змагатися за кращі результати навчання.

Джерела інформації:

1. **І.С. Якіманська** «Особистісно-орієнтоване навчання в сучасній школі». - М.,-1996 р.
2. **І.Д. Бех** Особистісно- орієнтоване навчання. – К.: ІЗМН, 1998. – 204 с.
3. **В. В. Рибалка** «Особистісний підхід у профільному навчанні старшокласників»: монографія / В. В. Рибалка; за ред. Г. О. Балла. – К., 1998. – 160 с.
4. **О. Пометун, Л. Пироженко.** Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. К., – 2002 р.

5. **Майорчак Н.** Особистісно-орієнтований підхід в організації самостійної роботи студентів / Н. Майорчак // Гуманітарний вісник : зб.наук праць Львівського держ. фін.-екон. ін-ту. – Львів, 2002. – № 2. – с. 54–63.
6. **Освітні технології : навч.-метод. посібник** / за заг. ред. О. М. Пехоти. – К. : А.С.К., 2001. – 256 с.